

Pranostika

Pranostika je drobný útvar lidové slovesnosti, předpověď, týkající se určitých dnů či období, a to obzvláště ve vztahu k zemědělství a počasí. Slovo pochází z řec. prognosis = poznávám, lat. prognostica = znamení budoucího počasí, staročesky též praktika či „hvězdářské důmění“, angl. prognostic, fr. pronostic, něm. Prognostik nebo Wettervorhersage. V širším významu patří mezi pranostiky také různá rčení týkající

Pranostika na měsíc březen (Praha 1766).

se hospodářství. Na počátku 21. století se pranostiky stále užívají například v předpovědích počasí či různých „receptářích“. Slovo pranostika vychází z řeckého prognosis „předpověď“ a v Česku bylo zmíněno již Matoušem Benešovským v roce 1587, který namísto tohoto cizího slova navrhuje slovo předvědení. Původně byla pranostikou míněna předpověď astrologická a tento význam si slovo zachovávalo mnohdy ještě v první polovině 19. století.

Pranostiky se liší pravděpodobností svého naplnění. Nejvyšší je u takzvaných kalendářních a časoměrných pranostik, které se týkají nástupu slunovratů, rovnodenností či délky dne a noci. Jako reálné pranostiky se označují takové, jejichž pravděpodobnost naplnění je vysoká – například pranostiky týkající se kvetení bambusu, známé z jihovýchodní Asie, nebo česká pranostika týkající se veder v polovině července („Když se slunce obrací k zimě, léto spěje v psí dny“). Známa pranostika „Medardova kápe čtyřicet dní kape“ je vysvětlována tím, že v tomto období teplé počasí nad pevninou v Evropě vyústí ve srážky. Naopak mezi nereálné pranostiky patří například: „Osvítí-li při hrubé (dopolední mše) na Boží hod pana faráře slunce, bude toho roku hojnost dobrého vína“.

Výzkumem pranostik se zabývá paremiologie, jako součásti lidové slovesnosti se jim věnuje i folkloristika, etnografie a etnologie.

Pranostika – astrologická publikace předpovídající dle postavení nebeských planet meteorologické, zdravotní a politické události budoucího roku. Až do druhé poloviny 19. století vycházela jednak samostatně a jednak ve spojení s kalendářem a minucí, v nichž nesla i odlišná označení, kupř. „judicium“ nebo „specimen astrophilomantico-meteorologicum“.

Autory byli většinou univerzitní mistři jako Václav Faber z Budějovic (Wenzel Faber von Budweis), Valentin von Grünberg či Johannes Virdung, kteří od 80. let 15. století až do počátku 16. století připravili pro lipské a norimberské tiskaře, tehdejší hegemony této produkce, desítky pranostik. Z nejstarších tištěných památek známe jen nepatrnou část. K dnes dochovaným patří latinská předpověď sestavená zřejmě na rok 1477 a na rok 1478. První text tohoto druhu vydaný v Německu taktéž latinsky se vztahoval k roku 1478, nebo 1479. Nejstarší jazykově české pranostiky jsou dochovány jako šestilistová *Praktika kolínská na rok 1493* od německého astronoma Sigismunda Fabriho a čtyřladvacetilistový anonymní *Kalendář s praktikou na rok 1496*. Z mladších českých autorů lze jmenovat Mikuláše Šúda ze Semanína, Jana Zahrádku z Radkova, Jana Straněnského, Tadeáše Hájka z Hájku, Šimona Proxena ze Sudetu či Petra Codicilla z Tulechova.

Většina samostatných pranostik byla publikována formou nerozsáhlých a levných knížek lidového čtení, které se přimykaly k zemědělské a vůbec hospodářské praxi. V české literatuře tuto orientaci dobře dokládá již zobecněný název *Pranostika sedlská neb Knížka o povětrí a správě, kterak způsobnost času*

přes celý rok přezvědět a poznati se může (Praha 1676). Na titulních stranách samostatně tištěných pranostik se nacházel kupříkladu symptomatický dřevořez alegorizovaných planet (Mars, Jupiter a Saturn), státní znak, portrét sestavovatele držícího glóbus nebo armilární sféru. Text doplňovalo většinou dvanáct drobných ilustrací s náměty ročních období (nelze zaměňovat se značkami zvanými karaktery). K nejkvalitnějším cyklům patří Willenbergovy alegorie dvanácti měsíců řezané pro Stehlíkův *Kalendář nový s pranostikou hvězdářskou ... k létu Páně 1604*. První vědeckou práci o pranostikách publikoval u nás až František Palacký (1829).

Některé předpovědi 16. a 17. století byly stylizovány jako parodie žánru. Z této produkce, stojící viditelně v blízkosti německého švanku (grobiánská literatura), získala největší čtenářskou popularitu *Pranostika nová vydaná od mistra doktora Franty, kteráž se i na budoucí léta vztahuje*. Je zachována bohužel jen v přetiscích z 18. století, ale jak dosvědčují prameny k dějinám moravské cenzury (kopiář biskupa Prusinovského), tato parodie se četla zcela určitě už před rokem 1567. Rozšířeným médiem v průběhu třicetileté války byla také jednolistová pranostika, kterou charakterizoval pamfletický tón. Tyto projevy rezonovaly se samostatně pěstovaným žánrem politicky zbarveného proroctví.

příklady pranostik:

- *Na Boží narození o bleší převalení* – Vztahuje se k zimnímu slunovratu. Slunce vyjde či zapadne na obzoru v té nejzazší poloze a pak se zase, obrazně řečeno, začne vracet. Tento zdánlivý pohyb je však v období slunovratů tak pomalý, že je vlastně nepozorovatelný. Slunovrat nastane 21. prosince, a o tři dny později zasvítí hvězda nad Betlémem. To bleší převalení skutečně nastane, den se nepatrně prodlouží.
- *Na Nový rok o slepičí krok* – Tato pranostika je svým způsobem zavádějící, protože neexistuje žádná fyzikální veličina, která by nám „slepičí krok“ jako svou jednotku popsala. Ve své podstatě nám toto rčení pouze básnickou formou naznačuje, že se dny protahují, zima se pomaloučku, ale jistě krátí a my si můžeme užívat denodenně delšího slunečního svitu.
- *Únor bílý – pole sílí* – Je-li sníh v únoru, v březnu pozvolným táním voda prosákne do půdy a to velice svědčí klíčení zasetých semínek a růstu plodin a polích.
- *Na svatého Jiří vylézají ze země hadi a štíři* – Hadi a ještěrky (u nás přece jen štíři nejsou moc obvyklí) vylézají právě na svatého Jiřího, protože už je dostatek tepla, aby se zahřáli po dlouhé zimě. Datum je to ale spíše orientační, hada můžete v přírodě zahlédnout klidně i dříve, přece jenom zimy nebývají v posledních letech moc kruté a studené a jaro nastupuje rychleji. Hadi se většinou budí ze zimního spánku v okamžiku, kdy teplota převýší 9 °C. To může být opravdu dříve než ke konci dubna. A klidně můžete zahlédnout hada, jak se vyhřívá na sluníčku už koncem března, záleží na tom, jak moc si jaro ten rok pospíšilo. Každopádně hadi potřebují k probuzení teplejší počasí. Poté vylézají ze zimních skrýší, vyhřívají se na sluníčku a svlékají kůže.
- *Na svatého Marka sázej oharka* – Staré rčení připomíná výsev venkovních okurek na svatého Marka, tedy v druhé půli dubna. Tak časný výsev se může vyplatit, pokud nepříjde silnější přízemní mráz – především v nejteplejších oblastech republiky.
- *Studený máj – v stodole ráj* – Lidová pranostika naznačuje, že pokud bylo v květnu spíše chladno, příznivě to ovlivní letní úrodu plodin.

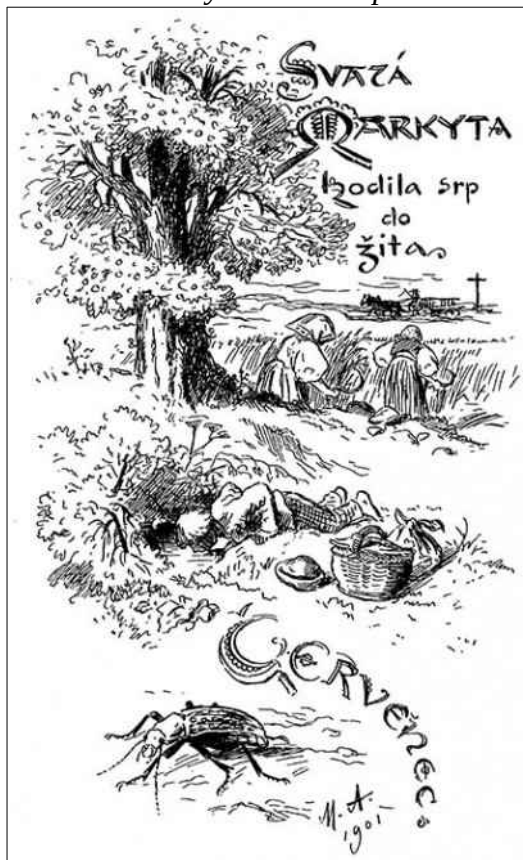
- *Medardova kápě, čtyřicet dní kape* – Čtyřicítka v překladu o Medardově kápi obrazně naznačuje, že se deštivé počasí může někdy protáhnout v případě velkých teplotních kontrastů mezi oceánem a evropským vnitrozemím až do července a v opačném případě bývá evropský letní takzvaný monzun méně výrazný a kratší. Vedle známé pranostiky, že Medardova kápě čtyřicet dní kape, se k 8. červnu ale váže i pranostika o tom, že když na Medarda prší, nebudou toho roku houby růst, nebo přísloví, že po Medardovi ostrá zima už nechodí, ani mráz vinici víc neuškodí.

Svatý Medard (asi 457 – asi 545)

- **Medard** - mužské jméno germánského původu (*macht* - „moc“ a *hardus* - „tvrdý“)
- **svátek 8. června**
- v křesťanském náboženství považován za ochránce úrody a patrona sedláků, pastýřů, meteorologů, sládků a vinařů a proti bolesti zubů
- lidé se k němu modlili za suché počasí při senoseči, za úrodu polí a vinic, také proti horečce a choromyslnosti
- **Medardova kápě, 40 dní kape**

- *Svatá Markýta hodila srp do žita* – Tato pranostika naznačuje začátek sklizně zemědělských plodin –

všichni mají plné ruce práce, a když počasí přeje, jde to všechno hezky za sebou – louky už jsou sklizené, začíná se na polích. Svatá Markéta pocházela z maloasijského města Antiochia. Žila ve 3. století našeho letopočtu. Její jméno pochází však z Orientu a znamenalo perla. Dodnes není jasné, jestli její osoba není jen vymyšlená. Byla to dcera pohanského kněze a tajně se měla stát křesťankou, což ji samozřejmě dostalo do konfliktu s jejím otcem – pohanským knězem. Ten ji vyhnal z domu a uložil jí pást ovce v horách. Na horských pastvinách se dívka setkala se svým nápadníkem. Ten se do ní zamiloval a snažil se ji odvést od křesťanské víry, nejprve po dobrém, ale když ho odmítla, tak ji udal jako křesťanku. Někde se setkáme i s verzí, že ji jako křesťanku udal její otec. Následovalo mučení, které však její přesvědčení nezměnilo, navíc se její rány vždy zacelily. Ke konci 3. století našeho letopočtu byla sřata mečem. Těsně před smrtí slíbila, že těhotným ženám, které se k ní budou modlit, zajistí, aby jejich děti přišly na svět v pořádku. Tím se svatá Markéta zařadila mezi takzvaných 14 svatých pomocníků. Tito svatí před smrtí prosili Boha, aby směli pomoci každému, kdo je o to požádá. Podle legendy se statečné křesťance zjevil v žaláři Dábel v podobě draka. Dostalo se jí poté i přívlastku drakobijec, stejně jako sv. Jiřímu. Drak se dívce snažil pomoci, ale ona jeho lest prokoukla. Vztekly drak dívku spolkl, ale protože ho Markétiny dlouhé

vlasý dusily, musel ji opět vyplivnout. Díky intermezzu líčícího boj statečné dívky s drakem se však Markéta stala patronkou žen ve chvíli jejich největší životní zkoušky, při porodu. Při těžkých porodech se svatá Markétě obětovala svíčka. Dokud hořela, věřilo se, že je žena chráněná.

- *Svatá Anna – chladna z rána* – Svátek svaté Anny připadá na 26. července. Pranostika, která se k tomuto datu váže, říká, že od tohoto období se stávají rána studenějšími. A většinou opravdu tato pranostika vychází. Na přelomu června a července se začíná minutu po minutě zkracovat den. Během července se nám den zkrátí zhruba o 1 hodinu. A když se krátí den, prodlužuje se noc. Delší noc, kdy nehřeje Slunce, má za následek ochlazení zemského povrchu. Druhým důvodem chladna je zvyšující se vlhkost, což má za následek tvoření ranních mlh.
- *Svatý Martin přijíždí na bílém koni* – To je jedna z nejznámějších pranostik vážících se k 11. listopadu. Souvisí s tím, že právě v této době se poprvé v začínající zimní sezoně tvoří sněhová pokrývka nebo aspoň dorazí významnější sněžení. Jenže i když jde o pranostiku velmi známou, není na ni zrovna spolehnutí. Nový sníh totiž na území České republiky na Martina padá jen v minimu případů. Asi nejpřesněji se v posledních letech pranostika naplnila v roce 2016, kdy sníh padal a udržel se i v nejnižších polohách právě i na Martina. Bílý kuň přivezl Martina i v roce 2009, kdy na východě Česka padal sníh už od výšek kolem 400 metrů a na Lysé hoře v Beskydech napadlo dokonce 40 centimetrů nového sněhu. Pranostice dává na frak i změna klimatu, která posouvá začátek nástupu sněhové pokrývky i prvního sněžení dál do zimy. Průměrné datum prvního sněžení se pohybuje v nížinách většinou mezi 11. a 20. listopadem, v některých oblastech ale až v poslední listopadové dekádě, tedy po 20. listopadu. A sněhová pokrývka se v průměru začíná tvořit ještě později, tedy po Martinovi, a to nejen v nížinách, ale i ve středních a vyšších polohách. Na Martina nebo před ním je možné počítat s výskytem sněhové pokrývky jen v horských oblastech, zhruba nad 800 až 1000 metrů. V nížinách je to ale až v první polovině prosince.
- *Svatá Lucie noci upije a dne nepřidá* – U pranostiky s Lucií to tak jednoduché není. Planety obíhají kolem Slunce po elipse, nikoli po kružnici, takže zemská osa je někdy k Slunci blíže, ale někdy dál. Zapeklitost leží v samotné planetě Zemi, která se otáčí kolem své osy a zároveň obíhá kolem Slunce, přičemž je každá rotace jiná. „Kolem své osy se Země točí pořád stejně, ale kolem Slunce se pohybuje nerovnoměrně,“ přibližuje Pavel Suchan z Astronomického ústavu Akademie věd ČR s tím, že k vysvětlení je potřeba znát Keplerovy zákony. „Podle nich se planety točí kolem Slunce po elipse, nikoli po kružnici, takže zemská osa je někdy k Slunci blíže, ale někdy dál. Ale zároveň platí, že plocha opsaná spojnicí Slunce a planety musí být stejná.“ V určitém období, které nastává právě v prosinci, tak Zemi nezbývá než obíhat kolem Slunce rychleji. A toto poznání spolu s faktem, že se Země točí východním směrem, je pak základem pranostiky Lucie noci upije, ale dne nepřidá. „Zhruba kolem 13. prosince se přihodí situace, kdy se na své dráze Země posune za jeden den ale o kousek víc než za ten předešlý. Pořád zrychluje, ale přitom se nestačí otočit dost na to, aby zvýšení rychlosti oběhu kolem Slunce vyrovnala,“ popisuje Suchan. Země díky své rovnoměrné rotaci nestihne zařídít, aby Slunce zapadlo dříve než předešlý den, a to odráží první část pranostiky Lucie noci upije. Druhá polovina „ale dne nepřidá“, se podle Suchana začíná naplňovat další den ráno. „Popisovaný jev, který působí zvečera proti západu Slunce, působí ale i ráno proti východu Slunce, dokonce i o maličko víc, protože za tu noc Země zase o něco zrychlila, takže ráno se naplní druhá část pranostiky.“ Zároveň stále platí, že až do zimního Slunovratu se den zkracuje. Krásně je zrychlení Země vidět na časech východu a západu Slunce.

Svatá Lucie (284(?), Syrakusy – 304) je jedna z katolických a pravoslavných svatých. Uctívají ji (jako jediného svatého) i luteránští Švédí a Norové. Je patronkou slepých a pomocnicí při očních nemocech. V katolické církvi je oslavovaná 13. prosince. Pocházela z dobře situované rodiny, ale rozdala svůj majetek i plánované věno chudým. Byla udána jako křesťanka, za což musela podstoupit mučednickou smrt. Úcty se jí prokazatelně dostává od 5. století. Její poselství shrnuje výrok „Ti, kdo žijí cudný život, jsou chrámem Ducha svatého“.

Sv. Lucie je podle tradice připomínána od 5. století jako panna a mučednice. Je patronkou Sicilských Syrakus. V době

Saint Lucy by Domenico di Pace Beccafumi.

velkého pronásledování křesťanů se nebála odmítnout ruku pohanského aristokrata. Místo něho chtěla zachovat mravní čistotu po svém rozhodnutí pro Ducha svatého. Byla proto pohnána před místní úřady v Syrakusách na Sicílii.

Od správce města se dozvěděla, že její nápadník na ní nejvíce miluje oči. Proto si je vyloupila a podala je správcovi se žádostí, aby je tedy šlechtici předal. Do druhého dne se jí však zázrakem opět vrátil zrak – Panna Maria ji obdařila ještě krásnějšíma očima.

Když pobouřený správce zjistil, že je prostoupena Duchem svatým, rozhodl se ji nechat zneuctít. Rozkázal, aby byla poslána do nevěstince. Bláhově si totiž myslel, že ji tak Duch svatý opustí. Přišli vojáci, aby Lucii odvedli. Nedokázali s ní však pohnout. Stejně tak neúspěšný byl i pár volů. Zlomit její vůli nedokázala ani žhavá pryskyřice, kterou jí lili na kůži. Než jí nakonec prokláli krk mečem, předpověděla pád císaře Diokleciána a povolení křesťanské víry. Dioklecián do roka padl a o devět let později císař Konstantin I. Veliký povolil křesťanství.

Později byla sv. Lucie prohlášena patronkou města Syrakus. Přesně tak, jak jí ve snu pro Luciinu velkou víru předpověděla sv. Agáta.

Ostatky svaté Lucie byly nejprve přeneseny do Konstantinopole a odtud v roce 1204 do Benátek. Zde byly pohřbeny v kostele sv. Lucie. V roce 1861 byl chrám zbořen, aby uvolnil místo pro stavbu benátského hlavního nádraží. To nese dodnes její jméno – Stazione di Venezia Santa Lucia. Relikvie byly proto přeneseny do blízkého kostela San Geremia. V roce 1955 nechal tehdejší patriarcha benátský Angelo Roncalli, pozdější papež sv. Jan XXIII. obličej svätice pokrýt stříbrnou maskou. Při pohledu od Canal Grande lze na kostele číst italský nápis: Lucia Vergine di Syracuse in questo tempio riposa. All' Italia e al Mondo ispiri luce e pace. (V tomto chrámu spočívá panna Lucie Syrakuská. Necht' přinese Itálii a světu světlo a mír.)

Sv. Lucie bývá – na připomenutí událostí jimiž vyvrcholil její pozemský život – zobrazována s vlastníma očima na talíři a s palmovým listem jako znakem mučednictví. Často bývá přidán také meč, kterým jí byl proklát krk, provaz, kterým byla svázána, a volové, kteří jí měli pohnout z místa. Někdy bývá vyobrazena ve společnosti sv. Agáty, sv. Anežky Římské, sv. Barbory, sv. Tekly a sv. Kateřiny Alexandrijské – mladých dívek neohroženě vzdorujících nebezpečí smrti ze strany pronásledovatelů víry.

Svátek svaté Lucie je křesťanský svátek, jež je slaven 13. prosince na památku svaté Lucie. Ve střední a východní Evropě, Skandinávii a Itálii je spojen s celou řadou lidových zvyků, jež mají pravděpodobně předkřesťanský původ a souvisí se svátkem zimního slunovratu – ten ve středověku připadal v juliánském kalendáři právě na 13. prosince. Mnoho zvyků spojených s tímto svátkem, jako zapalování svící, hodování a dávání dáreků, mělo nejspíše za účel odvracení zlovolných sil, přičemž v střední Evropě je tento den často spojován i s čarodějnicemi.

Svátek svaté Lucie je zmiňován již ve středověkých českých kancionálech a v 15. a 16. století na něj připadal zimní slunovrat, což vyjadřuje pranostika „svatá Lucie noci upije“. Poté, co se roku 1582 přešlo na gregoriánský kalendář, byl slunovrat přesunut na 21. prosince a k pranostice bylo doplněno „ale dne nepřidá“. Z tohoto důvodu však nejspíše také došlo k zachování archaických prvků nezapadajících do oficiálního křesťanského pohledu.

Ústřední místo v oslavách svátku zaujímaly ženy a jejich typická činnost – předení, jehož byla svatá Lucie patronkou, které také představovaly zvláštní bytosti spojené s tímto dnem: lucky. Luckami byly nazývány mladé dívky oděné v dlouhém bílém rouchu, jež byly vedeny dívkou, která představovala samotnou svätici. V průvodu se také objevovali například postavy kněze, poutníka, řezníka, kominíka či družiček. Pochod luckek je někdy doprovázen šeptaným „Jdu, jdu, noci upiju“. O luckách informuje již roku 1804 Jakub Jan Ryba jako o dívkách v bílých šatech, s plachetkou přes vlasy a obličejem pomazaným sádlem a obilným moukou. V jižních Čechách měly lucky navíc dlouhé bílé zobáky a tiše vcházely do světnice a vymetaly husí perutí smetl v rámci očištného rituálu. Jinde zase měly masku koňské hlavy.

Tento den byl držen zákaz předení a ten, kdo jej překročil, byl luckami ztrestán – například mu bylo pocucáno prádlo nebo rozneseno náradí po domě. Taktéž se věřilo, že v tento den se scházejí čarodějnice, a svatá Lucie před nimi chrání. Bylo schováváno jedno poleno, jímž se poté zatápělo na Štědrý den, čímž mělo být obydlí na celý rok chráněno před čarodějnicemi. Na ochranu před zlými silami a nezvanými hosty hospodář také kreslil tři křížky svěcenou vodou nad vchod stavení. Na Moravě byl krmen dobytek

pečivem se zvláštním kořením, přičemž těsto bylo specifickým způsobem zařikáváno. Toto pečivo mělo ochránit dobytek před uřknutím. Některé zvyky naznačují motiv ženské dominance – v Pošumaví je stále živý zvyk, kdy lucky trápí muže různými žerty, ale i fyzickými útoky.

Mezi pranostiky spojené se svátkem patří:

Svatá Lucie, královna zimy.

Svatá Lucie noci upije (ale dne nepřidá).

Na svatou Lucii jasný den, urodí se konopí i len.

Umaže-li si Lucie šaty od bláta, bude si je po celý leden přepírat.

Dotkne-li se Rozálie květů, Lucie jimi vyzdobí okna napořád.

Ve slovenské lidové kultuře byla Lucie ochránkyní přadlen, a tak byl na její svátek držen zákaz předení. V souvislosti se slunovratem se v tento dne také začínalo s různými věštbami které se týkaly počasí, úrody a osobního života v příštím roce, například skrze vaření halušek či lití olova. S výjimkou východního Slovenska byly také známy průvody lucek, jež vcházely do domů a ometaly stěny a kouty. V Lendaku u Kežmaroku lucky členům rodiny vkládaly do úst česnek, ometaly je a zařikávaly proti neštěstí a bídě. Průvody lucek byly na přelomu 20. a 21. století stále živé především na západních a severozápadním Slovensku, stejně tak byly dále prováděny věšty, především v dívčích kolektivech.

Velmi úzce byl tento den také spojen s bosorkami – čarodějnicemi, mezi něž byla někdy počítána i sama svatá Lucie. Na ochranu před čarodějnictvím byly na dveře stavení kresleny luciiny kříže, a protože se tradovalo, že čarodějnice stloukají máslo, nesmělo se nic půjčovat ani vracet a na dvůr nesměla vstoupit cizí žena. Od tohoto svátku se také mohlo začít s výrobou zvláštního předmětu nazývaného luciový stolček – ten byl udělán ze smrkového nebo bukového dřeva bez použití železných hřebíků a byl dokončován v době mše v předvečer Narození Páně. Ten, kdo na něm po celou dobu konání mše seděl, byl na rozcestí či doma chráněn magickým kruhem, pak získal schopnost poznat čarodějnice a zároveň byl před nimi chráněn.

Průvody lucek pořádali v některých vesnicích také Slováci v rumunském Rudohoří, přičemž tento zvyk zpočátku dodržovali i po svém přesídlení do českého Chebska v 70. letech 20. století. Maďarští a rumunští Slováci znali také zvyk strašení s vyřezávanou dýní do které byla umístěna svíčka, výrobu luciového stolečku a zákaz předení a šití – jinak by dívkám Lucka vypíchla oči. Mezi svátkem svaté Lucie a svatého Tomáše – 21. prosince, chlapci navštěvovali domy s dívkami na vdávání a byli v nich pohoštěni.

V Maďarsku je taktéž znám stolek či sedátko spojovaný s Lucií – Luca széke, podobný stoličce dojiček. Zdlouhavost jeho výroby se ozývá v úsloví Keszül, mint a Luca széke („Dělat to jako Luciinu stoličku“) vyjadřujícím, že někdo dělá něco velice pomalu. Stolička je vyráběna po dvanáct dní mezi svátkem svaté Lucie a Vánocemi a každý den se pracuje na jiné její části. Podle jednoho zdroje pak je každá část z jednoho druhu dřeva, přičemž dřevo by mělo být koupeno v den, kdy bude použito, a během těchto dvanácti dní by se nemělo mluvit se staršími ženami, aby se nedozvěděly o výrobě stoličky. O štědrovečerní noci se má stolička zanést do nartexu kostela, okolo ní je nakreslen magický kruh a člověk na ni má usednout – o půlnoci či ve chvíli posvěcení hostie se pak má objevit malá postava, zjevně nějaký ďábel, jenž se bude člověka snažit vylákat z kruhu, a když ten odolá pokušení, ďábel mu nakonec dá vše, co mu

slíbil. Člověk, jenž seděl na stoličce, pak také může poznat čarodějnice, stejně jako ony mohou poznat jeho.

V dalším zvyku figurovali dva mladíci zvaní kotyolók „kdákači, kvokači“, kteří za úsvitu svátku svatě Lucie přicházeli do domu a na práh či hned za něj pokládali stéblo či poleno a zpívali píseň napodobující kuřata, jež měla zaručit dobrou snášku drůbeže. Stéblo či poleno poté dala hospodyně do kurníku, také mohla slepice nakrmit kukuřicí, jež házela na hlavy koledníků. Kotyolók byli nakonec podarováni sušenými hruškami, jinak mohli domácnost proklít, jak se věřilo. Kromě toho se se svátkem pojí řada různých tabu – zákaz ženské práce a návštěv žen v cizích domech, praktiky týkající se víry v uhranutí a věštění.

Ve Švédsku, Norsku, Dánsku a Finsku je vybírána dívka, jež představuje svatou Lucii, ta má na hlavě korunu se svícemi, symbolizující oheň, jež neporanil světi, a kráčí v čele procesí. Ve Švédsku přináší nejstarší dcera rodičům kávu a sladké pečivo Lussebullar „Luciiny bulky“, zatímco mladší dcery nesou svíce. Procesí jsou pořádána veřejně, ale také například na studentských slavnostech.

Pranostiky na leden

Roste-li tráva v lednu, sahá bída ke dnu.
Lednem rok nový se starým se stýká, kdo ve starém
nepracoval, v novém ať nenaříká.

Leden-li se v blátě brodí, nenaplní vinař sudy.
Není oheň bez dýmu, ani leden bez jihu (oblevy).
Je-li leden chladný a jasný, bude rok úrodný a krásný.

Teplý leden, k nouzi krok jen jeden.
Když se leden vydaří, naděj na úrodu nezmaří.
Je-li leden nejostřejší, bude roček nejplodnější.

Když je leden bílý, je sedlákovi milý.
Je-li leden studený, duben chválí osení.
V lednu roste-li tráva, neúroda se očekává.

Leden jasný, roček krásný. Leden studený, duben
zelený.

V lednu silný led – v květnu bujný květ.

Leden – ve dne jas, v noci mráz.

Je-li leden mírný a deštivý, pak únor nás jistě zimou
navštíví.

V lednu sníh a bláto, v únoru tuhé mrazy za to.

V lednu mráz – těší nás; v lednu voda – věčná škoda.

1.1. Nový rok

Na Nový rok o slepičí krok, na Tři krále o krok dále, na
Hromnice o hodinu více.

Na Nový rok o kuří krok.

Na Nový rok o myší skok.

Na Nový rok o zaječí skok.

Na Nový rok zrána jasné lesky, prorokují v létě časté blesky.

Novoroční noc jasná a klidná, bude povětrnost pro úrodu vlídná.

Jak na Nový rok, tak po celý rok.

Hospodář si první leden pamatuje, ten mu na budoucí rok ukazuje.

Na Nový rok ráno nebe rudé – nepohoda, svízlel velká bude.

Jestli na Nový rok třeba jen tolik slunka zasvítí, co by vozka bičem mrsknul, bude srpen jasný.

Když je na Nový rok hezky, bude tak i o žních.

Jsou-li červánky v novoroční den, přinesou jistě samou slotu jen.

3.1. ochtáb svatého Jana

Je-li na ochtáb svatého Jana krásně, přijdou bouře časně. (ochtáb (oktáva), osmý den po svátku svatého Jana Evangelisty, který má podle církve svátek 27. prosince.)

6.1. Tři králové

Na Tři krále mrzne ve dne i v noci stále.
Boží křtění sníh a led ve vodu mění.
Kašpar, Melichar, Baltazar, všechny díry zamazal.
Boží křtění, zimu mění.
Již nás mrazy nepoplení, minulo tě Boží křtění.
Není-li od Tří králů až do Matěje obměku, bude
obilí na sýpkách až po střechu.

7.1. Svatý Lucián

O svatém Luciánu bývá často mlha k ránu.

8.1. Svatý Severín

Na svatého Severína věší se maso do komína.

16.1. Svatý Marcel

Na svatého Marcela zima je docela.
Na svatého Marcela zima nás dodělá.
Na svatého Marcela zima leze do těla.

19.1. Svatá Alžběta, Svatý Kanut

Když na Alžbětu sněží, sníh dlouho poleží.
Na svatého Kanuta přichází zima třeskatá.

20.1. Svatý Fabián a Šebestinán

O svatém Fabiánu bez kožichu ani ránu.
O svatém Fabiáně pro polevu stojí sáně.
Fabiánky – radovánky (= zimní radovánky).
Na svatého Fabiána a Šebestiána stromům opět míza dána.

21.1. Svatá Anežka

Svatá Anežka zimu nezmešká.
Kape-li svatá Anežka se střípky, přijdou vhod i zhryzky (= zbytky píce, neboť prý zima bude ještě velmi dlouhá).
O svaté Anežce od kamen se nechce.
Svatá Anežka když laskavá, vypustí skřivana z rukáva.

22.1. Svatý Vincent

Jsou-li o Vincenci vody plné koleje, na dobré víno ten rok není naděje.
Na Vincence slunce všudy naplňuje vínem sudy.
Má-li svatý Vincent svůj jas, má i svůj mráz.
Jasně slunko na Vincence k vinobraní chystá věnce.
Když se Vincenc sluní, víno sudy plní.

25.1. Svatý Pavel

Den jasný Pavla svatého znamená hojnost dobrého.
Jestli bude vítr váti, budou na vojnu volati.
Pakli mlha zem přikryje, mor všemu tvorů zvěstuje.
Jestli déšť a sníh sněžit, bude mnohý hladem mřít.
Den svatého Pavla na víru obrácení – zimy odvrácení.
Jestliže na Den svatého Pavla obrácení přijde déšť, či bude-li sněžit, mnohým lidem toho roku bude hlad hroziti.
Je-li jasný Den svatého Pavla obrácení, těš se na bohaté posvícení.
V den obrácení svatého Pavla když teče voda po silnici, šetřte pro dobytek píci.
Na svatého Pavla pohoda – jistá Boží úroda a když sníh nebo déšť, to je pro hospodáře zlá zvěst.

Tři králové

Mudrci z Východu, tradičně nepřesně označovaní jako Tři králové, jsou postavy z Matoušova evangelia, které se přišly poklonit Ježíši krátce po jeho narození v Betlémě a přinesly mu dary: zlato, kadidlo a myrhu. Až později vznikla tradice, že byli tři, že to byli králové a jejich jména Kašpar, Melichar a Baltazar, tyto informace se však v Novém zákoně nevyskytují.

Albrecht Dürer, *Klanění tří králů*, olej na plátně, 98×111 cm, 1504, Galleria degli Uffizi, Florencie.

Podle Matoušova evangelia mudrci přišli „od východu“, aby uctili „krále židovského“. Evangelium nezmiňuje jejich počet, přesto většina západních křesťanských denominací tradičně předpokládala, že byli tři, na základě tvrzení, že přinesli tři dary. Ve východním křesťanství, zejména v syrských církvích, je mudrců často dvanáct. Jejich označení za krále v pozdějších křesťanských spisech je pravděpodobně také spojeno se starozákonním textem Izajáše, který odkazuje na „krále [přicházející] k jasu jenž nad tebou vzejde“ nesoucí „zlato a kadidlo“.

V nejstarších řecky psaných rukopisech Matoušova evangelia se píše, že z Východu přišli mágové, jež byli v pozdějších překladech bible označení za mudrce, v pozdějších letech je západní křesťanská tradice přetvořila v krále, a to s odkazem právě na cenné dary, které přinesli. Na základě těchto

darů pak západní křesťanská tradice určila nejen jejich počet, ale také jim přiřadila jména Kašpar, Melichar a Baltazar, která měla odkazovat právě na jejich arabský, babylonský a perský původ.

Samotné použité řecké slovo mág (μάγος magos) je odvozeno ze staroperského a babylónského maguš a z avestského magavan, tento termín pak odkazuje na kastu kněží Zoroastrismu, následovníků perského proroka Zarathuštry, kteří v rámci svého náboženství věnovali také zvláštní pozornost hvězdám, výpočtům nebeských úkazů a astrologii, která v té době byla uznávanou vědou, čímž si získali mezinárodní věhlas. Právě tito perští hvězdopřevodci tedy měli potvrzovat proroctví o narození krále z knihy Numeri, na které se Matoušovo evangelium odkazuje, kde Bileám předpovídá, že z rodu Jákobova vyjde hvězda, nový král Izraele.

V západní liturgické tradici je svátek Tří králů ztotožněn se slavností Zjevení Páně a církev jej na západě i východě slaví 6. ledna. Tento svátek je svou podstatou totožný se slavností Narození Páně, je dvanáctým dnem Vánoc a fakticky jím Vánoce vrcholí a končí. Svátek Tří králů upomíná na okamžik, kdy se Kristus zjevuje nejen izraelskému národu, ale všem; dává se rozpoznat jako král všech, které zastupují mudrcové z daleka.

„Když se narodil Ježíš v judském Betlémě za dnů krále Heroda, hle, mudrci od východu se objevili v Jeruzalémě a ptali se: „Kde je ten právě narozený král Židů? Viděli jsme na východě jeho hvězdu a přišli jsme se mu poklonit.“ V evangeliu podle Matouše se dále vypráví, jak se jich král Herodes vyptával na hvězdu a poslal je do Betléma, aby mu pak oznámili, kde se dítě nachází. Hvězda jim pak ukazovala cestu až k domu, kde byl Ježíš s Marií, poklonili se mu a předali dary. Mudrci (či mágové) pak na pokyn ve snu odcestovali a místo Herodovi neoznámili. Herodes se rozlítil, a protože se obával svého postavení po narození Mesiáše-krále židů, nechal usmrtit všechny chlapce do věku dvou let. Josef však předtím na pokyn ve snu vzal Ježíše a Marii a utekli do Egypta.

V evangelním příběhu samotném není řeč ani o králich, ani o jejich počtu. Poprvé se o třech mudrcích zmiňuje církevní spisovatel Órigenés na počátku 3. století, který počet tří zřejmě vyvozuje z počtu darů, které Ježíši přinášejí. Označení králové se pak objevuje až v 6. století u svatého Caesaria z Arles (pravděpodobně podle zmínky v 72. žalmu). Počet mudrců však v jednotlivých výkladech kolísal od počtu dvou až

čtyř v západní církvi a po dvanáct ve východní. Jména třech králů Melichar, Kašpar a Baltazar se poprvé objevují v pozdním apokryfním spisu zvaném Arménské evangelium dětství asi z 6. století. Je o nich zmínka také na fresce v Ravenně datované po roce 560. Poprvé se spolehlivě jména králů objevili ve 12. století u Petra Comestora, kancléře pařížské Sorbonny.

Mágové byli vyobrazeni tři i na starobylém vyobrazení z římských katakomb ze 3. st.

Středověk je také obdobím, kdy byly těmto jménům přiřazeny jednotlivé dary. Tyto tři dary měly také představovat veškerou hmotu, neboť zastupují veškerá v té době známá skupenství. Jednotliví králové pak podle různých výkladů představují všechna období lidského života; na scénách klanění Tří králů je jeden z nich zobrazován jako mladík, druhý jako muž a poslední jako stařec.

Tři králové nebyli nikdy oficiálně svatořečeni, avšak jsou uctíváni jako patroni poutníků a hříšníků. Ostatky svatých Tří králů podle legendy našla svatá Helena, která je přivezla do Konstantinopole a později byly jejím synem Konstantinem darovány milánskému biskupovi Eustorgiu, rodáku z Konstantinopole. Po dobytí Milána roku 1158 císařem Fridrichem Barbarossou kolínský arcibiskup Rainald z Dasselu převezl tyto ostatky do Kolína nad Rýnem, kde je uložil do chrámového pokladu Hildebold-Domu. Ostatky Tří králů se staly místem úcty mnoha poutníků, jeden z významných zlatotepců Mikuláš z Verdunu pro ně zhotovil relikviář Tří králů ze vzácných materiálů a začala se stavět nová katedrála svatého Petra, ve které byl relikviář s jejich ostatky uložen. Od roku 1948 je tento relikviář umístěn v centrální gotické lodi před hlavním oltářem katedrály svatého Petra.

V katolických zemích se o svátku Zjevení Páně (6. ledna) píše posvěcenou křídou na dveře domů a chlévů iniciály Třech králů K † M † B † nebo latinský ekvivalent C † M † B † (nebo † C † M † B) jako formule požehnání. Tři křížky symbolizují Nejsvětější Trojici, tj. Otce, Syna a Ducha Svatého. Nejsou to tedy znaménka „plus“ mezi iniciálami.

V západní církvi se v tento den žehná voda, kadidlo, předměty ze zlata a křída. V některých oblastech je zvykem žehnat příbytky – kropit požehnanou vodou, vykuřovat kadidlem a dveře označovat křídou písmeny s třemi křížky, za kterými následuje letopočet.

Ve východní církvi je zvykem před božskou liturgií provést tzv. žehnání vody, tj. pláže, přístavu, řeky, jezera apod.

V Irsku je tento den nazýván někdy též „malé Vánoce“, v Itálii se z názvu svátku vyvinulo jméno stařeny, která roznáší dětem vánoční dárky – Befana. Ve Španělsku, na Kubě a v některých latinskoamerických zemích se den nazývá El Día de los Reyes (den Králů) nebo Navidad de Negros (černošské Vánoce).

V roce 2000 navázala Česká katolická charita (od roku 2006 Charita Česká republika) na starou tradici tříkrálových koled (tj. 6. ledna) pořádáním Tříkrálové sbírky. První sbírka se konala na Moravě, na území olomoucké arcidiecéze. Od následujícího roku sbírka zahrnuje celé území České republiky.

V první polovině 20. století vznikla myšlenka, že CMB je zkratka latinského Christus mansionem benedicat – „Kristus ať obydlí žehná“. Byť toto latinské požehnání vypadá starobyle, není doložitelné ze starší literatury. Tam, kde se psalo KMB, se první písmeno vykládalo jako Kýrios, řecky „Pán“.

Zapomenuté lidové pranostiky na leden – pranostiky z roku 1900

1. ledna – Jsou-li červánky v novoroční den, jistě přinesou samou slotu jen.
6. ledna – Na Tři Krále zima stále. Na Tři Krále mnoho hvězd – mnoho zemáků. Třpytí-li se hvězdy před Třemi Králi, rodí se bílá jehňata.
7. ledna – Na sv. Valentina zima sílit se počíná.
10. ledna – Svatý Pavel jasný přináší rok šťastný; prší a sněží-li, je drahé obilí.
20. ledna – Fabiánské zimy bojí se cikáni. V den Fabiána a Sebastiána stromům opět míza dána.
21. ledna – Sv. Anežka vyhání skřivánky z lůžka.
22. ledna – Na sv. Vincence kape ze střech do hrnce. Když svítí slunce na sv. Vincence, je hodně turkyně. Když mrzne na sv. Vincence, neudaří se víno. Když se na sv. Vincence pták všude napije, jest úroda vína. Je-li na sv. Vincence slunečno, bude hojně vína.
26. ledna – Půlnoční vítr o sv. Polikarpu zasívá koukol do pšenice a hrachu.

všeobecné:

Je-li teplo v lednu, sahá bída ke dnu. Na Jméno Ježíš ke kamnům běžíš. Když leden mokrý bývá, jistě vína nedolívá. Je-li teplý leden, nepřibude do sudu. Rok má krok; přijde dřív, nežli zvíš.

Prší-li mnoho v lednu a málo sněží, z polí a zahrad málo se těží. Roste-li v lednu tráva, neúroda se očekává. Když záhy trn rozkvétá, záhy se žito vymetá. V lednu mráz těší nás, v lednu voda velká škoda.

Ranní Červánky v lednu – známky bouřek v létě. Leden musí zimou skřípati, máti úrodný rok nastati. V lednu roste-li tráva, neúroda se očekává. Leden ve dne svítí, v noci pálí.

Původní zdroj historického článku: Sbirka přísloví, pořekadel a hospodářských průpovědí pro školy obecné a měšťanské 1900, autor Čeněk Kramolíš.

Pranostiky na únor

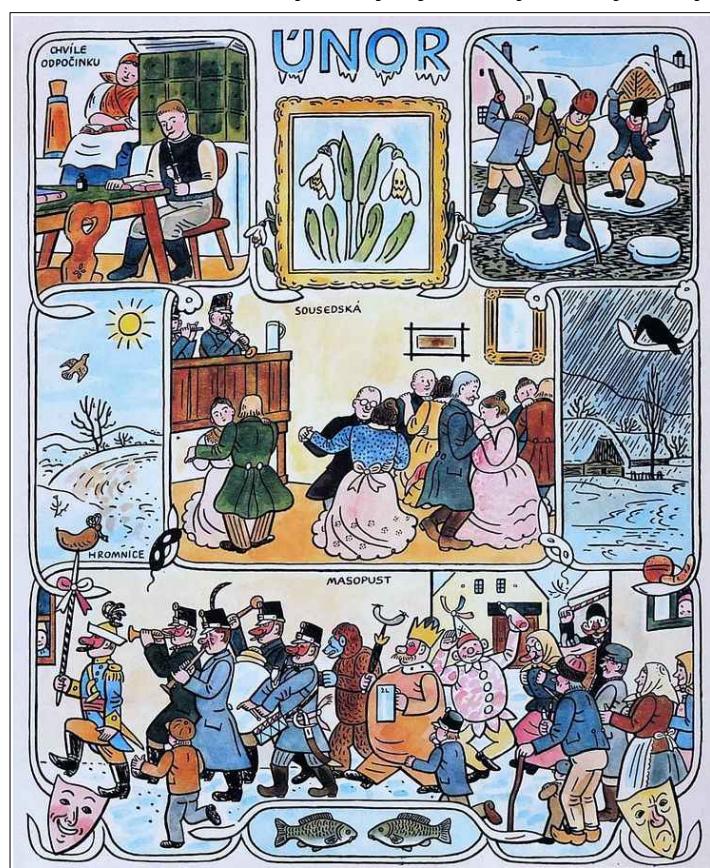
V únoru když skřivan zpívá, chudobný rok potom bývá.

Je-li v únoru zima a led, nebude nouze o žitný chléb.

Je-li únor mírný, rok bude bídný.

Třeskatá zima v únoru naplňuje komoru.

Jestli v únoru se mušky mlely, zjara rády umírají včely.

Únorová voda – pro pole škoda.

Komáři-li v únoru si bzučí, v březnu pak mrazivý vítr skučí.

Když tě v únoru zašimrá komár za ušima, poběhneš jistě v březnu ke kamnům s ušima.

Když větrové na konec února uhodí, moc obilí se na poli neurodí.

Je-li únor mírný ve své moci, připílí s mrazem březem i v noci.

V únoru sníh a led – v létě nanesou včely med.

V únoru-li vítr neburácí, jistě v dubnu krovy kácí.

Únor bílý – pole sílí.

Když únor vodu spustí, ledem ji březem zahustí.

Jestli únor honí mraky, staví březem sněhuláky.

I když únor mrazem jiskří, ukáže i časy příští.

2.2. Hromnice

Po Hromnicích musí zaječice vrhnout, i kdyby jí měli zajíčkové zmrznout.

Na Hromnice potřebuješ ještě polovinu píce.

Na hromnice o hodinu více.

Na Hromnice-li voda běží, po Hromnicích ještě sněží.

Svítí-li slunce na Hromnice, bude zimy o šest neděl více.

Jsou-li jasné Hromnice, přijde po nich mnohá vánice.

Na Hromnice jasná noc – bude ještě mrazů moc.
Hromnice – půl krajíce, půl píce a bůhví co ještě více.
Jestli na Hromnice mrzne a sněží, úrodný rok nato běží.
Bouří-li a sněží na Hromnice, bývá jaro blízko velice.
Pakli na Hromnice jasno bývá, bude ještě zima dlouho živá.
Když na Hromnice sněží a je větrno, není jaro již vzdáleno.
Když na Hromnice ze střech teče, zima dlouho se povleče.
Svítlí-li o Hromnicích celý den, tahej, sedláče, slámu z hnoje ven!

3.2. Svatý Blažej

Na svatého Blažeje slunce ještě nehřeje.
Na svatého Blažeje vody plné koleje.
Na svatého Blažeje pije skřivan z koleje.

4.2. Masopust a svatá Veronika

Svatá Veronika ledy seká u rybníka.
Když sluní v masopustní dny, bude jasné i Vzkříšení (= Velikonoce).
Jsou-li o masopustě dlouhé rampouchy, je úrodný rok na mouchy.

5.2. Svatá Agáta a Háta

Háty či Agáty nafouká za všechny záplaty.
Chléb svícený v den svaté Agáty přináší užitek, chrání lidi, pole i dobytek.
Svatá Agáta bývá na sních bohatá.

6.2. Svatá Dorota

O svaté Dorotě uschne košile na plotě.
Dorothea v rychlém běhu přinášíví nejvíc sněhu.
Na svatou Dorotu odmeť sních od plotu.

9.2. Svatá Apolena

Na svatou Apolenu měj světnici vytopenu.
Svatá Apolena bývá v mlze zahalena.

10.2. Svatá Scholastika

O svaté Scholastice jsou potřeba rukavice.
O svaté Scholastice na hlavy beranice.

16.2. Svatá Juliána

Svatá panna Juliána na skřivánka zavolala.
Svatá Juliána na oráče zavolala.
O svaté Juliáně připrav vůz a schovej sáně.

22.2. Stolování svatého Petra

Den svatého Petra stolování zimu ještě nevyhání.
Když mrzne na Petra nastolení, mrznout bude 40 dní bez prodlení.
O svatém Petru nastolení je-li mráz, po 40 dní mu konec není.

28.2. Svatý Matěj

Na svatého Matěje budou velké závěje.
Je-li na svatého Matěje mráz, tak ho ještě čtyřicetkrát máš.
Z jara svatý Matěj milý, otvírá zemi a zemské žíly.
Na svatého Matěje slunce pozře závěje a skřivan si vesele zapěje.
Po svátku Matěje nejde liška více po ledě.
Na svatého Matěje postačí jen košile na těle.
Svatý Matěj ledy plaví, když neplaví, tak je staví.
Na svatého Matěje léta naděje.
Na svatého Matěje rampouchy – ourodný rok na mouchy.
Na svatého Matěje lidské srdce okřeje, slunce pozře závěje, nad polem si skřivan zapěje.
Svatý Matěj dá nám naději, aby nám nemrzlo ani v chalupě, ani na poli.

Leden. Autor Richard Lauda.
Já mám saně, pěkné saně,
koťátko mé, skoč si na ně.
Pěkné saně mám a jsem koněm sám.
Zdroj: archiv Bejvávalo.cz.

Zapomenuté lidové pranostiky na únor – pranostiky z roku 1900

2. února – Na hromnice musí skřivánek vrznout, kdyby měl zmrznout. Na hromnice přeletí skřivánek přes hranice. Na hromnice jasný den budou, konopě i len. Na hromnice chumelenice, netrvá zima dlouho velice. Na hromnice zima a léto potkaly se. Na hromnice zimy polovice. Přijdou hromnice, konec sanice. Hromnice tmavé sedlákovi zdravé. Leze-li o hromnicích jezvec z jámy, poleze za měsíc opět do jámy. Kdo na hromnice šije, do toho hrom bije. Jsou-li na hromnice kalužky, udeří se len i hrušky. Na hromnice první vejce. Je-li hromnička jasná, bude turkyň i konopě šťastná. Svítí-li sluníčko na hromničku, sbírej slámku na chodníčku. Je-li na hromnice chumelice, dívá se sedlák vesele ze světnice. Na hromnice polovice píce, ano i o půl krajíce.
3. února – Na sv. Blažeje kamínek se ohřeje. Na sv. Blažeje jistě se nám ohřeje. Na sv. Blažeje počátek naděje.
5. února – Na sv. Hátu nafouká za každou latu. Sv. Agata bývá na sníh bohata. Sv. Háta otevírá od stodoly vrata. Na sv. Agatu zůstaň ještě v kabátu.
6. února – Sv. Dorota — sněhu forota. O sv. Dorotě uschnou šaty na plotě. Sv. Dorota vyhání telata.
10. února – Na den sv. Školastiky pohnou se ve vodě kapři i štiky.
24. února – Sv. Matěj je stromů omladěj. Sv. Matěj láme led; není-li ho, dá ho hned. Na sv. Matěje vesny naděje. Na sv. Matěje pije skřivan z koleje. Na sv. Matěje zima se ohřeje. Když na sv. Matěje jest mráz, jest jich po něm ještě 40; není-li mrazu, pak jest jich bez počtu.

všeobecné:

Únor, netrkne-li rohem, šlehne ocasem. Je-li únor mrazivý, hledí rolník rád na nivy. Nenajde-li Matějova pila, najde Josefova siročina.

Únor bílý, pole sílí. V únoru-li velká zima neuhodí, velkonoc jistě něco z ní přivedí.

Původní zdroj historického článku: Sbirka přísloví, pořekadel a hospodářských průpovědí pro školy obecné a měšťanské 1900, autor Čeněk Kramoliš.

Přísloví

Přísloví je žánr lidové slovesnosti v podobě krátkého mravního naučení vyjádřeného přirovnáním či metaforou. Tato naučení představují zobecnění zkušeností mnoha generací a vyjadřují různá hodnocení, normy jednání a z nich vyplývající závěry, působící jako mravní imperativ.

Obsahují obecně platné zásady nebo zkušenosti kolektivu a jejich nadosobní a zobecňující obsah působí jako mravní imperativ. Tím se přísloví odlišuje od pořekadla, rčení nebo úsloví.

Přísloví lze charakterizovat dvěma základními rysy: formálně je to výstižnost a stručnost a z hlediska obsahu nárok na obecnou platnost. Někteří badatelé považují za další nutné podmínky ustálenou formu, jeho obecnou akceptaci či alespoň známost a užití stylizovaného jazyka. Jiní badatelé zmiňují tradičnost a aktuálnost jako další definiční znaky přísloví. Etnograficko-lingvistická věda zkoumající přísloví, ale také rčení a pořekadla, se nazývá paremiologie.

Přísloví lze dělit na gnómičká a metaforická. Gnómičká mají povahu rozkazu či výstrahy (Ve štěstí nedoufej, v neštěstí nezoufej), zatímco metaforická skrývají svůj obsah za obrazným vyjádřením (Kdo chce psa bít, hůl si vždycky najde). Lze je také dělit podle jejich tematického zaměření, například na přísloví o psychických vlastnostech člověka, rodinných vztazích či o vztahu člověka a společnosti.

Užívání přísloví není vázáno na určité situace, ale objevuje se v běžné řeči jako vyjádření postojů dané společnosti. Přísloví je užíváno také k obraznému obohacení řeči, v bajkách a anekdotických příbězích či pro zábavu. Nadměrné užívání může vést k jejich karikování. Obvykle nemají jednu formu, ale objevují se v různých variantách, a zároveň nefungují izolovaně, ale v širším kontextu dané kultury. Přísloví se typicky skládají ze dvou členů (Jaký pán – taký krám) a často užívají rýmu, asonance či rytmu.

Pro stejnou situaci je někdy možné najít přísloví opačných významů (např. Líná huba holé neštěstí a Mluvíti stříbro, mlčeti zlato).

Nejstarší dochované sbírky přísloví se nachází na sumerských tabulkách z 3. tisíciletí př. n. l. a k největším sbírkám patří Deutsches Sprichwörter-Lexikon Karla Friedricha Wilhelma Wandera s dvě stě padesáti tisíci položkami. Smysl přísloví však nemůže být chápán mimo jejich kontext a uvedená v různých sbírkách bez něj a bez nutných poznámek se dají považovat za „mrtvá“, protože takto nejsou zaštiťována autoritou tradiční moudrosti.

Přísloví jsou doložena už ve starověkých literárních památkách (asyrských, staroindických atd).

Mnohá z nich přecházela od národa k národu, mnoho jich je u všech národů křesťanských původu biblického. Přestože jsou mnohá přísloví v různých jazycích formálně a svým lexikálním složením často úplně odlišná, v rámci různých kultur a jejich sociálního a historického kontextu vystihují tentýž význam. Obecně platí, že příslovné motivy přecházely od národa k národu, absorbovaly rozmanité duchovní podněty a v různých variantách zdomácnovaly. Představují tak hodnotící hledisko skryté za symbolickou formu, která se přenáší z generace na generaci v podstatě se stejným obsahem. Nemívají známého autora a tvoří tak součást národní jazykové tradice.

V různých jazycích lze nalézt shodná nebo podobná přísloví.

Obraz „Nizozemská přísloví“ Pietera Bruegela staršího.

Pořekadla, rčení, přirovnání nebo úsloví se od přísloví liší tím že odráží spíše fantazii a jazykovou hravost než zobecněné rozumové a mravní zkušenosti. Prísloví vždy také tvoří celou větu a užívá se v ustálené podobě. Hranice mezi příslovími, rčeními a pořekadly je však často nejasná.

Príslovím se také podobají gnómy (stručná průpovídka většinou mravoučného zaměření) a oba žánry lze od sebe těžko rozlišit. Někdy bývá gnómům vágně přisuzován „vyšší charakter“, zatímco příslovím „nižší“, nebo se o gnómech mluví v souvislosti s formou, zatímco o příslovích v souvislosti s obsahem.

Anekdotický výrok se od přísloví formálně liší tím že je mu přisuzován konkrétní autor, ať už historický či fiktivní (v takovém případě mluvíme o aforismu), nebo autor abstraktní, jako „muž“, „stařena“ nebo „král“ (v takovém případě mluvíme o wellerismu).

příklady českých přísloví:

- *Kam nechodí slunce, tam chodí lékař.* – Má nejspíš dva významy. Lidé dříve někdy žili v nevyhovujících bytech – vlhkost, stinnost, plísně, hmyz, dnes už víme přesně, co způsobuje onemocnění z nevhodného bydlení. Naopak prosluněné byty nemusí trpět vlhkostí a plísněmi, tedy jsou nejspíš zdravější. Druhým význam je: choďte ven na čerstvý vzduch a neseďte jen doma.
- *Můj dům, můj hrad.* – Znamená, že můj domov a moje soukromí jsou nedotknutelné, pravidla zde určuji já.
- *Jablko nepadá daleko od stromu.* – Člověk se často svojí povahou či vlastnostmi podobá alespoň některému ze svých rodičů.

- *Komu není shůry dáno, v apatyce nekoupí.* – Kdo nemá pro nějaký úkol, práci, dostatečnou bystrost, důvtip, příslušné vrozené schopnosti, nemůže je jednoduše získat (koupit v lékárně).
- *Na hrubý pytel hrubá záplata.* – Nevhodné nebo nezdvořilé chování má za následek obdobný postoj ze strany napadaného.
- *Žádný učený z nebe nespádl.* – Dovednosti, zkušenosti apod. se získávají praxí, opakováním, tréninkem atd.
- *Co jsi z úst vypustil, to ani párem koní nedostaneš zpět.* – Vyjadřuje, že člověk by měl přemýšlet nad tím, co říká, protože slova, která řekne unáhleně, lehkomyšlně, už nikdy nemůže vzít zpátky a člověk, kterému byla určena, si je bude pamatovat, byť se za ně můžeme omluvit.
- *Malá ryba, taky ryba.* – I malé úspěchy mají význam.
- *Ryba smrdí od hlavy.* – Pokud je něco špatného, je třeba to hledat u hlavních odpovědných osob (managementu) a nikoliv u obyčejných dělníků.
- *Nemusí pršet, stačí když kape.* – Stačí drobné úspěchy, nemusí být veliké.
- *Mráz kopřivu nespálí.* – Nedobrému nebo nezdolnému člověku se nic nestane, všechno přečká
- *Chytrému napověz, hloupého trkni.* – Někomu stačí naznačit, někdo potřebuje pomoci víc a názorněji.
- *Dvakrát měř, jednou řež.* – Je lepší věc pořádně rozvážit, než ji vykonáme.
- *Bez peněz do hospody nelez.* – Když na něco nemáme, nemůžeme si to koupit. Neměli bychom ani předstírat, že můžeme, protože dříve nebo později vyjde pravý stav věcí najevo. V nejlepším případě to bude trapné, v tom horším na nás dolehne nějaký trest.
- *Když se dva perou, třetí se směje.* – Spor dvou stran vede k tomu, že někdo třetí z této situace profituje.
- *Mezi slepými jednooký králem.* – Trošku znalejší člověk mezi úplně neznalými bude vnímán jako nejlepší.
- *Ranní ptáče dál doskáče.* – Časné vstávání je klíčem k úspěchu: pokud vstanete časně, víc toho dosáhnete, máte více energie.
- *Lež má krátké nohy.* – Se lži se daleko nedejde, každý podvod je dříve nebo později odhalen, některý dokonce velmi brzy.
- *Láska hory přenáší.* – Člověk pro lásku udělá takřka cokoli a dokáže překonat ledasjaké nástrahy a potíže.
- *Bez práce nejsou koláče.* – K dosažení žádaného výsledku je nutno vynaložit přiměřené úsilí.
- *Kdo jinému jámu kopá, sám do ní padá.* – Ten, který na někoho chystá léčku, nakonec se do této svojí vlastní léčky sám chytne.
- *Lepší vrabec v hrsti, nežli holub na střeše.* – Lepší je spokojit se s tím, co máme, než riskovat.
- *Komu se nelení, tomu se zelení.* – Když je člověk pracovitý, má větší příležitost sklidit úspěch.
- *Jak se do lesa volá, tak se z lesa ozývá.* – Přísloví nás upozorňuje na to, že všechny naše činy mají své následky. Co člověk dělá, to se mu vrátí. Při hlasitém volání do lesa, to v praxi může být třeba rozzlobený hajný nebo lesník, který se objeví.
- *Tichá voda břehy mele.* – Introvertní, tiší či nevýrazní lidé mohou leckdy překvapit svojí energií či svými výsledky.
- *Kdo chce psa bít, hůl si vždy najde.* – Znamená záměrně vyhledávat důvody k výtce nebo potrestání – vždy se najde něco, co může posloužit.
- *Tak dlouho se chodí se džbánem pro vodu, až se ucho utrhne.* – Pokud opakovaně děláme něco riskantního, nečestného nebo jinak špatného (chodíme se džbánem pro vodu), časem se nám to může vymstít. Například ten, kdo jedná nezákonně, bude nakonec odhalen.
- *Bližší košile nežli kabát.* – Přísloví, že košile je bližší než kabát, naznačuje, že vlastní zájem má u člověka přednost před nějakými vzdálenými cíli. Třeba blaho rodiny je víc než světlé zítřky celé společnosti.
- *Po bitvě je každý generálem.* – Zpětně a s více informacemi viděno se zdá něco složitého, zejména obtížné rozhodování, jednoduché.
- *Kovářova kobyla chodí bosa.* – Toto rčení vyjadřuje častý jev, kdy to, co někdo vyrábí, s čím obchoduje nebo čím se zabývá, pro sebe nebo své blízké nemá k dispozici.

Knih příslaví

Knih příslaví nebo též Příslaví Šalomounova (hebrejsky ספר משלי nebo שמות שלמה) je jedna z knih Starého zákona, v hebrejském kánonu řazená do třetí skupiny biblických knih, mezi tzv. Spisy. Obsahem knihy jsou moudrá poučení, jejichž autorství je tradičně připisováno povětšinou králi Šalomounovi. Knih pravděpodobně vznikla pod vlivem staroegyptského písennictví, v němž měl tento druh literatury velmi dlouhou tradici v podobě literárního žánru Knih moudrých rad do života; český egyptolog Zbyněk Žába se domnívá, že obsahuje přímé překlady textu Amenemopova naučení. Jedná se o nejstarší památku izraelského mudrosloví. Obsahově je pro tuto knih příznačný její optimismus, který jako by nebral zřetel na životní skutečnosti: dobro bude odměněno, zlo bude potrestáno. Bohatství a blahobyt neminou člověka spravedlivého a zbožného.

Příslaví – svitek

použité zdroje: Encyklopedieknihy.cz, wikipedie, Bejvávalo.cz

Zima – Dagmar Šottnerová

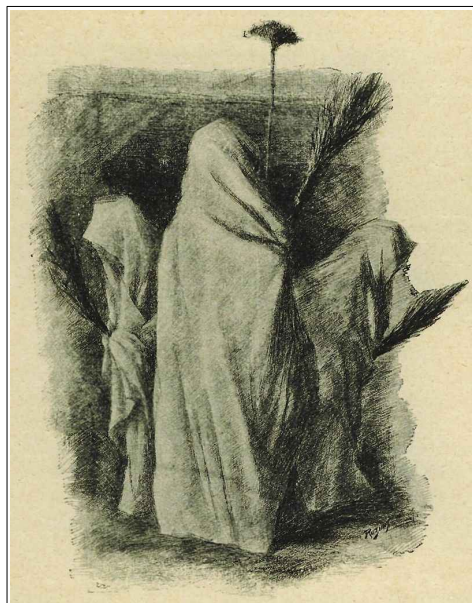
Na přelomu starého a nového roku hodnotíme ten uplynulý a s nadějami nebo i obavami očekáváme, co nám přinese ten příchozí.

Poslední den v roce má svátek svatý Silvestr. V minulosti tento den nebýval nijak výjimečný. Byl vzpomínkou na úmrtí papeže Silvestra I. V kostelech se tento den konaly děkonné mše za uplynulý občanský rok (církevní rok začíná o první adventní neděli).

Až nový věk přinesl potřebu lidí rozloučit se se starým rokem vesele, a tak se podoba silvestrovského dne a hlavně noci změnila. Závěr roku většina lidí tráví ve společnosti přátel, na různých zábavách a veselících. Charakteristická pro tento den je bujarost, humor a smích, zpěv a tanec a přemíra jídla a pití. S odpočítáváním posledních vteřin vypuká bouřlivé vítání nového roku s ohňostroji, petardami, připitky a předsevzetími.

Nový rok nezačínal vždy a všude 1. lednem. Jestliže se naši předci řídili zákonitostmi přírody a přírodním koloběhem, přičemž vycházeli z postavení Slunce (rovnodennost, slunovrat), bylo vcelku logické, že nový rok pro ně začínal 25. prosince a měl s největší pravděpodobností souvislost se zimním slunovratem. Až v 15. století se pro velkou část Evropy začal považovat za začátek nového roku 1. leden.

V minulosti existovalo a ještě i dnes existuje mnoho druhů kalendářů (juliánský, gregoriánský, čínský, egyptský, keltský, muslimský, kalendář Mayů, Inků,...). Čas se ve většině z nich měřil podle pohybu Měsíce a Slunce, ale začátek roku byl v každém z nich jindy.

Jak se dříve vítal Nový rok – Zvyky a pověry

Na Silvestra: Staré a chudé ženy, kterým se říkalo „ometačky“ chodily po domech. Než vešly, třikrát zakleply, pak přistoupily k plotně a třikrát ji ometly se slovy: „Ve jménu Otce, i Syna i Ducha svatého“. Byly oblečeny do černých šatů, na hlavě měly uvázané bílé šátky tak, aby vpředu vybíhaly do „stříšky“. Tímto obřadem se mělo zabránit všemu špatnému a nezdravému v příštím roce.

Kdo v tento den vstal poslední, byl terčem posměchu po zbytek dne.

Na Nový rok: Říkalo se: „Jak na Nový rok, tak po. Nehádat se, nerozčilovat, nezlobit – jinak to tak bude po celý rok.“

Na Nový rok se nesmělo jíst nic, co mělo původ od drůběže, to aby štěstí neulétlo. Ani zajíc nepatřil na novoroční stůl, to aby štěstí neuteklo (má dlouhé nohy). Naopak by se měly konzumovat luštěniny a nosit v kapse peníz, a to proto, aby přičarovaly bohatý rok.

Podle toho, kdo na Nový rok přišel první do domu, se věštilo:

- pěkné děvče – bude po celý rok veselo
- nerudná stařena – rok plný mrzutostí
- dítě – přinese štěstí
- mladý muž – dobré znamení

Z domu by se nemělo nic vynášet, aby to v příštím roce nechybělo. Bylo zakázáno v tento den prát prádlo, mlátit obilí – jinak by byla špatná úroda. Kdo sušil prádlo, do roka se usoužil. Do novoroční vánočky se zapekl hrášek, kdo ho našel, měl mít hodně štěstí.

Novoroční koledy a vinšování

Koledování a obchůzky byly součástí téměř každého většího svátku, Nový rok nevyjímaje.

Koledování s „bukačem“

Pro některá místa na území Čech a Moravy byly typické obchůzky s „bukačem“ (bukál, bzučák, fanfrnoch). To byl atypický hudební nástroj vytvořený ze džbánu, jehož otvor byl zakryt měchuřinou z vepře nebo kůží přivázanou kolem hrdla. Uprostřed byl otvor, ve kterém byly upevněny koňské žíně. Tahalo-li se za tyto navlhčené žíně mokrou rukou, vydával nástroj bučivý zvuk.

při této obchůzce se říkalo:

Co bručíš, bukači, o té naší Káči.
Káča není doma, šla do Betléma,
v beraním kožiše, poprosit Ježíše,
Ježíška malého, nově narozeného,
aby jí daroval mužíčka hodného.

nebo

Fanfr, fanfr, fanfrnoch,
nastává nám novej rok,
novej rok nám nastává,
koledy se nandává,
hou, hou, haleluja.

Obchůzky s pruty

Většinou děti chodily na Nový rok koledovat s proutky trnky, na jejichž bodlinkách byly napíchnuty hrášky a sušené ovoce. Vrcholek byl ozdoben stuhou a nabodnutým malým jablíčkem nebo ořechem. Hospodář, který proutek od koledníku odkoupil za sladkosti či peníze, ho na jaře zasadil na poli se lnem. Mělo to zajistit, aby len vyrostl dostatečně vysoký.

Nezbedné obchůzky

S přáním hodně štěstí v novém roce chodily v tento den i různě nastrojené maškary (např. báby s hlavami omotanými do šátků). Měly v ruce peroutky, kterými ve staveních ometaly prach. Jinde si tyto maškary nesly husí křídlo a hrníček s kolomazí a nepozorné domácí i kolemdoucí začernily.

Bývalo zvykem za novoroční přání obdarovat drobnými dárky nebo malým finančním obnosem děvečky, pacholky a čeledíny, ponocné, popeláře, listonoše, kominíky, také učitele za malovaná přání.

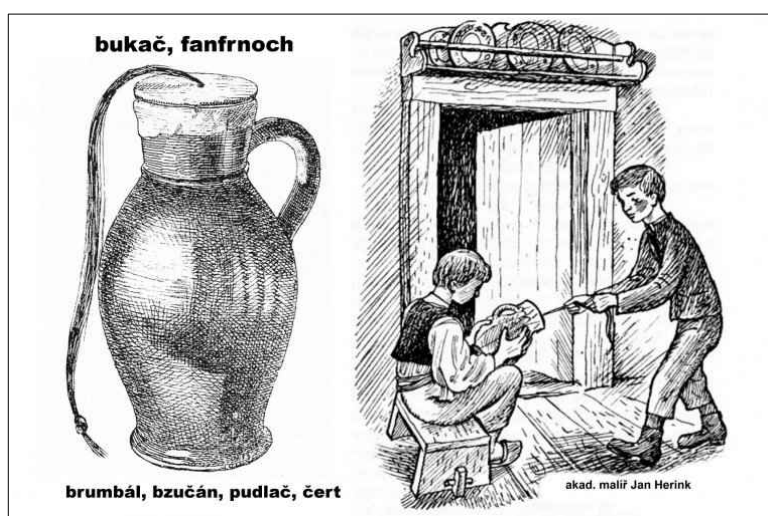
Tři králové – Zvyky

S koncem Vánoc se samozřejmě odstrojoval stromeček. Místnosti v domech se dříve příliš nevytápěly, proto také stromky déle vydržely. V dnešní době vlivem suchého vzduchu z ústředních topení většinou nevydrží do Silvestra. Nicméně stromkem, který se posekal, se dříve zatopilo v kamnech a na nich se uvařila slavnostní káva.

Praktikovaly se podobné zvyky jako o Vánocích, např. věštění z olova, pouštění skořápek, věštění z hrnečků...

V předcházející večer, 5. ledna, bývalo v rodinách zvykem zapalovat dlouhé svíce. Sledovalo se, komu nejdříve zhasla, ten měl jako první umřít. Podle směru kouře se dalo také věstit, jestli po smrti půjde do nebe nebo do pekla. Ráno pak mladá děvčata omývala své obličej ve sněhu, aby měla bělostnou pleť. Kdo se v tento den dokázal celý ponořit do studené vody, měl po celý příští rok pevné zdraví.

Voda ve studních se prý v tříkrálový večer měnila ve víno. Den před Třemi králi se v kostelech svítala voda. Tato voda měla mocné účinky. Kdo ji pil, chránil se před zlými nemocemi, ať to byli lidé či dobytek.

Kapky této vody měly přinést štěstí, zdraví a boží ochranu. Hospodář obcházel celý dům s miskou a svěcenou vodou vykropil celé stavení a pole. Tento obřad měl chránit proti myším a obtížnému hmyzu.

Tříkrálový průvod byl mnohem skromnější než-li např. masopustní. Tvořily ho tři děti – králové. V úplných začátcích této tradice chodily společně s učitelem nebo knězem. Někde je doprovázeli pastýři (pastuchové), jinde sluhové (lauřři).

Všichni tři králové měli dlouhé bílé košile a červené šerpy kolem pasu. Lišili se barvou čepice. Kašpar měl čepici červenou, Melichar bílou a Baltazar černou čepici a začerněnou tvář. Dle krajových zvyklostí měli namísto čepice papírové koruny s prvními iniciálami svého jména, košile přepásané provazem nebo červeným šátkem a vousy z koudele nebo vaty.

Tak jako jakékoliv jiné obchůzky, byla i tříkrálová konána s cílem malého přilepšení ve formě koledy, kterou koledníci získali. Průvod chodil od domu k domu, vykuřoval je kadidlem a kropil svěcenou vodou. Společně s domácími se koledníci modlili a zpívali koledy, z nich nejznámější je „My tři králové jdeme k vám...“, nebo hráli jednoduchou hru s prvky legendy o Třech králich.

Hromnice (2. únor)

Název Hromnice nemá nic společného s tím, co v tento den slavili křesťané. Podle Nového zákona (II. část Bible) v tento den Josef a Marie v jeruzalémském chrámu zasvětili Ježíše, svého syna, Bohu. V liturgickém roce je tento svátek nazván Uvedení Páně do chrámu.

Lidový název Hromnice však vzešel ze slova „hrom“. Přírodní úkaz spojený s mohutným světlem blesku, který lidem často přinášel ztráty na majetku i životech a jehož se velmi obávali. Proti zlu, které páchal hrom a blesk, s prosbami o ochranu lidé zapalovali v tento den svěcené svíce, kterým říkali „hromnice“. Odtud tedy název.

Vypalování kříže hromniční svíčkou.

Symbolika světla zejména v podobě svíce je v křesťanském světě důležitá a častá. Rozsvícená svíce je neodmyslitelnou součástí církevních obřadů, protože symbolizuje naději, víru, vítězství nad tmou a zlem, ve své podstatě tedy symbolizuje samotného Krista.

Téměř každá svatořecká postava v křesťanském náboženství je obklopena září – světlem. Pravděpodobně to má souvislost s východním učením o duchovních energiích (čakry, aura). Podle toho prý každá bytost, v níž se probudila a nahromadila duchovní energie, „září“. Lidé, kteří byli prohlášeni za svaté, vedli bezesporu dle dochovaných informací velmi bohatý duchovní život.

Andělé, kteří se podle legendy o narození Ježíše zjevili Marii a pastýřům, byli rovněž obklopeni velkým světlem.

Hvězda – kometa oznamující narození Ježíše – zazářila na obloze velkým jasem.

Svatá Dorota (6. únor)

Někde v Malé Asii ve 4. století žila velmi krásná dívka, jejíž jméno bylo Dorota (v překladu z řečtiny to znamená „boží dar“). Její rodina vyznávala křesťanskou víru, a tak i ona byla oddanou křesťankou. Nebylo divu, že měla mnoho nápadníků i z řad vysoce postavených mužů. Byla krásná a také ctnostná, a tak odmítla dvoření místodržícího Apricia. Odmítnutý nápadník využil jako záminku její víru a nechal ji krutě mučit a nakonec i popravit. Před popravou si však nezoufala. Věřila, že ji čeká nebeský ráj se spoustou květin a ovoce.

Nevěřící muž jménem Theofil se jí začal proto vysmívat, ale v té chvíli se mu zjevil anděl s košíkem sladkého ovoce a voňavých květin a přesvědčil ho o existenci Boha.

Také snad proto se stala patronkou zahradníků, květinářek a také nevěst.

Její památka byla u nás velmi ctěna. Na její počest se konaly obchůzky spojené s lidovými hrami, v nichž kromě Doroty vystupovali také odmítnutý král, jeho služebník, kat, čerti a andělé. V současnosti tento zvyk však téměř vymizel.

Hans Baldung Grien: Stětí svaté Doroty, Národní galerie v Praze.

Svatý Valentýn (14. únor)

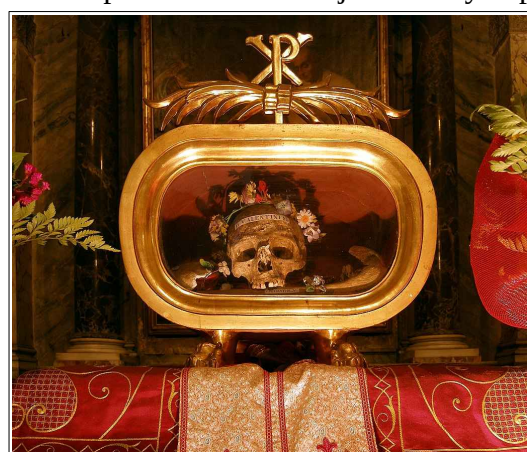
Život svatého Valentýna je historicky doložen. Pocházel z města Terni nedaleko Říma a žil ve 3. století. Byl biskupem, o jeho působení se vyprávějí legendy. Měl také lékařské schopnosti, vyléčil mimo jiné dívku, do které se zamiloval. V jedné z legend se vypráví, že prý tajně oddával zamilované páry, aby muže ochránil před odchodem do války. Tehdejšímu vladaři císaři Claudiovi II. se jeho postoj k uzavírání sňatků nelíbil, nechal ho uvěznit a po krutém mučení byl 14. února roku 269 popraven.

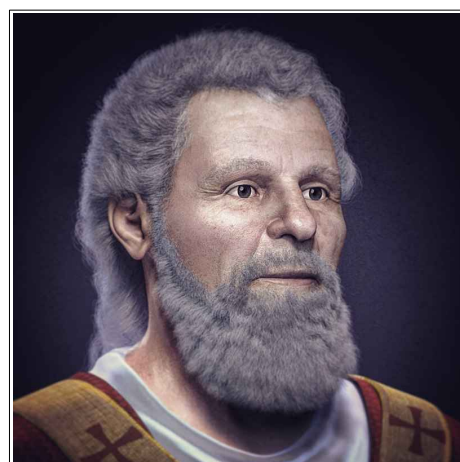
Tohoto dne slaví svátek všichni zamilovaní. Existuje mnoho domněnek a spekulací, proč a kdy tento svátek vznikl. Legenda však praví, že dcera žalářníka, který střežil uvězněného Valentýna, se do něho zamilovala. On jí před popravou napsal na rozloučenou dopis s podpisem: „S láskou Tvůj Valentýn“. A tak prý vznikly známé „valentýnky“ – anonymní přáníčka, která si v tento den posílají zamilovaní.

Nejčastější symboly, které se v nich objevují, jsou srdíčka, květiny, rudé růže, bužek Amor, šípem prostřelené srdce, holubičky a labutě. Speciálně k těmto jmenovaným ptákům se váže pověra, že si v tento den vybírají své partnery, se kterými, jak je známo, zůstávají po celý život. Proto také symbolizují nejen lásku, ale také věrnost.

Další pověry a praktiky, které se k tomuto svátku váží: Zamilovaní by měly posnídat „valentýnský toast“ – potřený máslem a posypaný skořicí. Vzájemně by se měly obdarovat malými dárky, přičemž se zvláště cení dárek, jenž překvapí a rozesměje.

Ostatky sv. Valetina v římském chrámu Santa Maria in Cosmedin.

Rekonstrukce tváře svatého Valentina (2017).

Potomci v tento den také oceňují lásku a věrnost svých rodičů darováním květin nebo sladkostí. Lásky k domácím zvířecím přátelům se projevuje uvázáním červené stuhy kolem krku.

V některých zemích se v tento den pořádají zvláště na školách valentýnské večírky, kam mohou přijít pouze partnerské dvojice. Proto již dlouho předtím se každý snaží domluvit, s kým na večírek půjde.

Narození v lednu

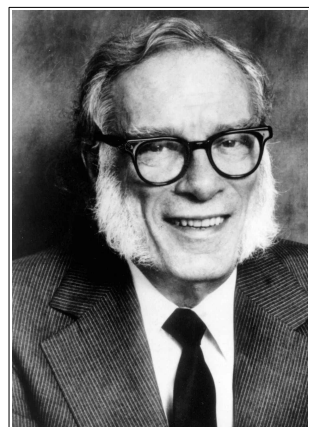
Vlasta Pittnerová, křtěná Vlastimila Jenovéfa Karolina Pittnerová (1. leden 1858 – 8. březen 1926), byla spisovatelka, autorka naivně realistických, často mravoučných próz ze života obyvatel Českomoravské vysočiny a zejména Žďárských hor.

Narodila se v Polné jako desáté, již nečekané dítě v rodině knihkupce a starosty města Antonína Pittnera. Prostředí, ve kterém vyrůstala, přálo kulturním a vlasteneckým zájmům. Její otec byl přítelem mj. Karla Havlíčka Borovského či Boženy Němcové, její matka Leopoldina byla dokonce kmotrou dcery Němcové – Theodory. V Polné vychodila triviální čtyřtřídku, poté absolvovala dvouletou dívčí měšťanskou školu v Hradci Králové, kde bydlela u svého bratra a jeho ženy. Studium ji těšilo, velmi ráda četla, v rodné Polné hrála ochotnické divadlo, toužila stát se učitelkou. Z tohoto snu však sešlo, neboť dívka nesloužilo zdraví a rodina se navíc dostala do finančních obtíží. Z tohoto důvodu se Pittnerová nemohla ani provdat podle svého přání – neměla dostatečné věno. 11. září 1883 se na naléhání rodiny, především otce, provdala za panského myslivce Josefa Vejmelku, 39letého vdovce se dvěma dospívajícími dcerami (ovdověl v květnu téhož roku), se kterým odešla do Sazomína u Žďáru. Později se přestěhovali do Polničky. Jejich manželství však nebylo šťastné – Vejmelka se ženil především proto, aby se mu měl kdo starat o domácnost a o děti, pro manželčiny literární ambice neměl pochopení a Pittnerová si nezískala ani nevlastní dcery – a zoufalá žena se nakonec rozhodla k tehdy odvážnému kroku – v roce 1893 od muže odešla a přestěhovala se do Prahy. Bydlela v malém skromném bytě v Letohradské ulici na Královských Vinohradech a žila především z honorářů za své povídky, romány a články, jež byly povětšinou uveřejňovány v různých časopisech (Zlatá Praha, Lady, Lumír), kalendářích, někdy i knižně. Bývá proto označována za první českou profesionální spisovatelku. Život jí odmalička ztrpčovaly neustálé zdravotní problémy. Když žila v Praze, časté ježdění do lázní zatěžovalo její již tak skromný rozpočet. Když se přidal k nedobrému zdravotnímu stavu ještě šedý zákal, který jí znemožňoval práci a autonehoda, při které ji porazil automobil (1903), její stav se ještě zhoršil. V roce 1925 už docházela dvakrát až třikrát týdně do nemocnice. Zemřela 8. března 1926 v sanatoriu v Praze-Podolí ve věku 68 let. Podle jejího přání byla urna s popelem převezena do rodné Polné.

Publikovala pod řadou pseudonymů: Mariana Turnovská, Ladislav Žďárský, V. Popelka, Vladimír Štěpánek, V. Hasenburská a řadou dalších. Ve své době byla velmi populární, patřila dokonce mezi nejvyhledávanější prozaické spisovatele. Její mimořádně bohatá tvorba je literárními odborníky kritizována pro zjednodušené černobílé charakteristiky, sentimentalitu příběhů a schematická vyústění ve šťastný konec. Ve svých povídkách se dotkla mnoha oblastí národopisu – nářečí, kroje, architektura, svatební zvyky, lidová strava, kraslice a mnoho dalších. Samostatně vydala zvykoslovné dílo „Rokem a životem“. Dokumentární znalost prostředí i naivní realismus přinesl větší oblibu povídkových sbírek, především na Moravě, kde autorka patřila k nejčtenějším spisovatelům.

v naší knihovně: Andulko, mé dítě; Bohatí chudáci; Cesty ke štěstí; Čí vinou; Čtvery děti; Eva a Evička; Jejich láska; Lakomci a sobci; Maloměstští vlastenci; Maminky; Na gruntech u Zdobilů; Na hedvábné nitce; Napraveno; Nezaviněno; O smutku a štěstí; Páni od stavu; Panny; Pro rodný grunt; Pro svatý pokoj; Prokleté peníze; Rézinka; Řízením božím; Selský chléb; Sládkova rodina; Staré panny; U božích muk; V Habrovanech; Z květů a trní života; Zapomenuté povídky; Ze stínu i jasůžití; Zmařený život

Isaac Asimov, narozen jako Izák Judovič Ozimov, rusky Исаак Юдович ОЗИМОВ (2. leden 1920 – 6. duben 1992), byl americký spisovatel a biochemik židovského původu. Napsal přes 300 vědeckých, vědecko-populárních a sci-fi knih. Počátek jeho tvorby patří do období tzv. Zlatého věku sci-fi. Získal celou řadu prestižních cen.

Isaac Asimov se narodil do židovské rodiny ve vesnici Petroviči v Sovětském Rusku. Ve své první autobiografii uvádí, že jako datum svého narození považuje 2. ledna 1920, i když vzhledem k chybějícím dokumentům či případné chybě při převodu z juliánského kalendáře je toto datum nejzazší a správné datum může být i 4. října 1919. V roce 1923 celá rodina emigrovala do USA. Stal se americkým občanem v roce 1928. Asimov se nikdy nenaučil rusky (jeho rodiče mluvili jidiš) a nikdy svou rodnou zemi nenavštívil. Vyrůstal v Brooklynu v New

Yorku. Jeho otec měl malý obchod se smíšeným zbožím, ve kterém se Asimov poprvé setkal s časopisy a novinami. Naučil se sám číst v pěti letech, své první články začal psát už v jedenácti a od devatenácti je dokonce prodával do různých časopisů. Po vystudování střední školy nastoupil Asimov na Kolumbijskou univerzitu, kde promoval v roce 1939. Během 2. světové války sloužil jako civilista na námořní základně ve Filadelfii (Philadelphia Naval Shipyard). V roce 1944 byl předvolán k armádní odvodové prohlídce, ale kvůli krátkozrakosti nebyl odveden. Tato vada už nebyla armádě USA na obtíž 7. září 1945, kdy Asimov obdržel povolávací rozkaz. Do jejích řad vstoupil 1. listopadu 1945. Prošel základním výcvikem v Camp Lee ve Virginii. 7. ledna 1946 začal psát povídku Důkaz, což byla jediná povídka, kterou napsal během své služby v armádě USA (období od 1. listopadu 1945 do 26. července 1946). 7. února již měl hotovu první verzi, ale pak s psaním přestal, neboť se měl zúčastnit operace Crossroads na atolu Bikini. Odcestoval s ostatními na Havaj do Honolulu, ale jaderného testu se nakonec nezúčastnil. Po návratu do Camp Lee požádal o propuštění z armády kvůli doktorandské práci, bylo mu vyhověno 26. července 1946. Odcházel v hodnosti desátníka. Po válce v roce 1948 dokončil studia, stal se doktorem biochemie a začal pracovat jako učitel biochemie na Bostonské univerzitě. Od roku 1958 se stává profesionálním spisovatelem. Asimov byl dvakrát ženatý: poprvé se oženil v roce 1942 s Gertrude Blugermanovou, se kterou měli dvě děti. Manželství se rozpadlo v roce 1973 a dva týdny po rozvodu se Asimov oženil znovu – vzal si americkou autorku sci-fi Janet O. Jeppsonovou. Isaac Asimov zemřel v roce 1992 v New Yorku. Po jeho smrti jeho druhá žena odhalila, že zemřel v důsledku nemoci AIDS. K nákaze došlo při operaci v roce 1983, kdy byla Asimovovi podána krev, která byla HIV pozitivní.

Asimov trpěl klaustrofilií, což je přímý opak ke klaustrofobii. Miloval malé uzavřené prostory; to mělo velký vliv na jeho dílo, především romány Ocelové jeskyně, Nahé slunce a Roboti úsvitu a hlavní postavu první povídky ze série Nadace. Lidé na Zemi v těchto románech žijí v podzemních městech a panicky se bojí otevřeného prostoru. Velkým paradoxem je, že se Asimov bál létat letadlem. Jeho dílo, především romány o Nadaci, je plné kosmických letů a meziplanetárních válek, Asimov přitom za celý svůj život letěl v letadle pouze dvakrát. Zajímavostí je také, že Asimov se nikdy nenaučil plavat či jezdit na kole. Jeho dílo zahrnuje velké množství beletristických i vědeckých prací, z nichž v češtině vyšel jen nepatrný zlomek. Je známý hlavně svými díly z vědecko-fantastického žánru (sci-fi) a populárně vědeckými knihami. Nejznámějším Asimovým dílem je série Nadace, kterou později spojil s dalšími dvěma sériemi – o galaktické Říši a o robotech. Robotům se věnoval celý život. Napsal bezpočet povídek a několik knih o této problematice. Sbírka povídek Já, robot patří mezi nejznámější. Asimov sám přiznal, že slovo robot je přejaté z dramatu Karla Čapka RUR z roku 1920. Asimov toto drama přečetl a netajil se tím, že se mu dílo nelíbí. Psal také detektivky, fantasy, velké množství „ne-fantastických“ knih. Celkem napsal nebo jako editor upravil kolem 500 knih a přibližně 90 000 dopisů nebo pohlednic. Jeho práce spadají do všech hlavních kategorií Mezinárodního desetinného třídění. Isaac Asimov byl humanista a racionalista. Je všeobecně považován za mistra žánru vědecké fantastiky a za svého života společně s Robertem A. Heinleinem a Arthurem C. Clarkem patřil mezi tzv. „velkou trojku“ autorů sci-fi. Asimov je tvůrcem zákonů robotiky, které se časem staly dogmatem sci-fi literatury. Popisují, jakými pravidly se roboti mají řídit. Byly poprvé uvedeny v březnu 1942 v povídce „Hra na honěnou“.

v naší knihovně: *Ani sami bohové; Azazel; Kalibán; Na úsvitu Zlatého věku; Pozitronový muž; Příchod noci*

David Mitchell (12. leden 1969) je anglický spisovatel, který byl pětikrát nominován na Bookerovu cenu.

David Mitchell je nejvýraznějším britským spisovatelem. Rodák z Ainsdale u Southportu na západním pobřeží Anglie nesehnal po absolutoriu University of Kent místo, a proto odjel do japonské Hirošimy, kde působil osm let jako lektor angličtiny. Specifika této kultury zásadně ovlivnila jeho psaní. Zde se zrodil debut Hybatelé, jedno z nejoceňovanějších děl přelomu tisíciletí, které prokázalo autorovu formální zdatnost i hloubku jeho kosmopolitních postojů. V současnosti žije s japonskou manželkou a dcerami v irském Clonakilty a živě se zajímá o fenomén reinkarnace.

v naší knihovně: *Atlas mraků; Tisíc podzimů Jacoba de Zoeta; Třináct měsíců*

J. R. R. Tolkien, John Ronald Reuel Tolkien, CBE (3. leden 1892 – 2. září 1973) byl anglický spi-

sovatel, filolog a univerzitní profesor, nejznámější jako autor Hobita a Pána prstenů. Na Univerzitě v Oxfordu působil v letech 1925-1945 jako profesor staré angličtiny, v letech 1945-1959 pak jako profesor anglického jazyka a literatury. Byl význačným jazykovědcem a znalcem staré angličtiny a staré severštiny. Spolu s nejbližším přítelem C. S. Lewisem byl členem literárního diskusního klubu Inklings („Tušitelé“ nebo „Inkoust'ata“). 28. března 1972 obdržel od královny Alžběty II. Řád britského impéria. Kromě Hobita, Pána prstenů, vědeckých pojednání a překladů zahrnuje Tolkienovo dílo množství textů z pozůstalosti o historii fiktivního světa Středozemě, v níž se Hobit a Pán prstenů odehrávají. Část z nich pod názvem Silmarillion uspořádal a vydal autorův syn Christopher. Tolkien pro všechny tyto příběhy používal slovo legendárium. Zbývá Tolkienova díla jsou pohádky a příběhy původně vyprávěné jeho dětem a nevztahují se přímo ke Středozemi.

Pro neutuchající popularitu a vliv je Tolkien často považován za nejdůležitějšího z otců žánru moderní hrdinské fantasy.

Narodil se v Bloemfonteinu, hlavním městě Oranžského svobodného státu (dnes provincie Svobodný stát Jihoafrické republiky), Arthuru Tolkienovi, řediteli tamní bankovní pobočky, a jeho ženě Mabel Tolkienové. Tolkienova rodina pocházela z Pruska (z Kreuzburgu nedaleko města Königsberg a psala se původně Tolckin), ale žila v Anglii už od konce 18. století. O příjmení Tolkien se John chybně domníval, že je poangličtěnou verzí Tollkühn (tj. německy tollkühn, „šíleně odvážný“; jako Tollkühn byl v matrice zapsán i jeho předek Johann Benjamin Tolkien). Tolkien měl pouze jednoho bratra. Ve věku tří let odcestoval do Anglie spolu s matkou, která nemohla přivyknout africkému podnebí. Nejprve bydleli u příbuzných na farmě Bag End v Worcestershire, což bylo pravděpodobně inspirací pro název Dno pytle v jeho knihách. Otec v Jižní Africe onemocněl revmatickou horečkou a zemřel na krvácení do mozku. Ztráta živitele rodiny přinutila Tolkienovu matku krátce žít u jejích rodičů v Birminghamu, v roce 1896 se přestěhovali do vesnice Sarehole (nyní součást Birminghamu). Spolu s bratrem trávil hodiny zkoumáním starého vodního mlýna v Sarehole a močálu v Moseley. Zážitky z dětství byly později zdrojem inspirace pro scénérie v jeho knihách. Mabel Tolkienová učila své dva syny a Ronald, jak se mu doma říkalo, byl dychtivým žákem. Získal rozsáhlé znalosti botaniky, ale nejoblíbenějšími hodinami byly lekce jazyků. Matka ho proto naučila velmi záhy základům latiny. Ve věku čtyř let uměl číst a brzy nato i psát. Krátce navštěvoval Školu svatého Filipa, absolvoval Školu krále Edwarda v Birminghamu i Exeterskou kolej v Oxfordu. V roce 1900 konvertovala matka spolu se svou sestrou navzdory bouřlivým protestům jejich převážně baptistické rodiny ke katolictví. V roce 1904, když bylo Tolkienovi 12 let, zemřela na cukrovku. Jako sirotek byl vychováván knězem Francisem Xavierem Morganem z birminghamské Oratoře ve čtvrti Edgbaston, jemuž matka své syny před smrtí svěřila, aby jim poskytl dobrou katolickou výchovu. Zdejší architektuře dominovala 29 m vysoká budova známá jako Perrott's Folly a blízko ní stojící pozdější viktoriánská věž, část edgbastonské vodárny, které pravděpodobně ovlivnily představy různých temných věží v jeho pracích. V 16 letech se zamiloval do Edith Brattové a navzdory mnoha překážkám se s ní oženil. Po celý zbytek života zůstala jeho jedinou láskou. V roce 1911 začal studovat na Oxfordské univerzitě, v únoru 1913 absolvoval zkoušky Honour Moderations, dosáhl sice jen hodnocení druhé třídy, ale jeho práce ze srovnávací filologie byla ohodnocena jako bezchybná. Přešel tedy na studium anglistiky a roku 1915 dosáhl akademického titulu první třídy. Dne 22. března 1916 se John Ronald Reuel Tolkien oženil s Edith Brattovou. Zaujala 1. světová válka a Tolkien dobrovolně vstoupil do armády k pluku Lancashirských střelců, kde sloužil jako podporučík nejprve u 13. (záložního) praporu a po odjezdu na frontu do Francie v červnu 1916 u 11. (bojového) praporu. Mnoho jeho spolubojovníků a většina blízkých přátel padlo v bojích. Tolkien se účastnil bitvy u Sommy, kde se v říjnu 1916 nakazil zákopovou horečkou, byl repatriován a strávil pak většinu roku 1917 v nemocnici. Během zotavování začal pracovat na Knize ztracených příběhů, sérii pohádkových příběhů založených na milované mytologii a folklóru. Bojů se pro otřesené zdraví již neúčastnil, roku 1917 a 1918 působil jako důstojník v zázemí a byl povýšen na poručíka. Po válce pracoval Tolkien nejprve na Novoanglickém slovníku (New English Dictionary, nyní Oxford English Dictionary). V roce 1920 se přestěhoval do Leedsu, kde na katedře angličtiny tamní univerzity dosáhl titulu profesora, ale roku 1925 se vrátil zpět do Oxfordu, kde byl jmenován profesorem anglosaštiny. Roku 1945 se na Mertonově koleji v Oxfordu stal profesorem anglického jazyka a literatury a zůstal zde až do svého odchodu do penze v roce 1959. Aby měl více klidu v době, kdy se již stával slavným spisovatelem, odstěhoval se do Bournemouthu na jižním

pobřeží Anglie. Tolkien a Edith sdíleli hlubokou lásku k rodině, měli spolu čtyři děti. Tolkien byl jako otec nesmírně laskavý a chápavý, mezi projevy lásky, za něž se nikdy nestyděl, patří i pohádkové příběhy s ilustracemi, které pro děti vytvářel, například dobrodružství malého psíka Rovera, dobrodružství Toma Bombadila, historiky o nezlomném darebákovi „Lepiči plakátů“, vznešenější Sedlák Jiljí z Oujezda a především každoroční dopisy od vánočního dědečka. Po smrti své ženy Edith 29. listopadu 1971 se Tolkien odstěhoval zpět na Merton Street. Dne 2. září 1973 John Ronald Reuel Tolkien ve věku 81 let zemřel. Na náhrobku v Oxfordu na hřbitově Wolvercote, kde je pochován on i jeho žena, jsou u jejich jmen vytesána i jména Berena a Lúthien.

Tolkien nikdy neočekával, že jeho vymyšlené příběhy budou zajímat více než jen úzkou skupinu lidí. Na naléhání bývalého studenta publikoval knihu *Hobit*, kterou původně napsal jen pro své děti. Ačkoliv byla určena dětem, kniha si získala také dospělé čtenáře a stala se natolik populární, že nakladatel, požádal Tolkiena o pokračování. To ho podnítilo k vytvoření jeho nejznámějšího díla, kterým se stal výpravný román *Pán prstenů*. Vyšel ve třech svazcích, a proto bývá nepřesně označován jako trilogie – Tolkien chtěl *Pána prstenů* vydat jako jediný román, ale po válce bylo obtížné sehnat papír (kniha by měla přes tisíc stran), proto byl nucen přistoupit na návrh vydavatele vydat román postupně. To s sebou přineslo problém, jak nazvat jednotlivé díly – u názvu *Dvě věže* autor nikdy nesdělil, které věže měl na mysli, s názvem *Návrat krále* také moc nesouhlasil – podle jeho mínění příliš naznačuje, jak kniha vyvrcholí. Tolkien k napsání románu potřeboval téměř deset let. V 60. letech se *Pán prstenů* stal ohromně populárním zvláště mezi studenty a od té doby jej nezmenšující se okruh obdivovatelů řadí mezi nejpopulárnější romány 20. století, a to jak podle odhadovaného množství příznivců, tak i podle počtu prodaných výtisků. *Pán prstenů* byl čtenáři na britském TV kanálu 4 a v řetězci knihkupectví firmy Waterstone zvolen nejvýznamnější knihou 20. století. V roce 1999 zákazníci internetového knihkupectví Amazon.com v hlasování vybrali *Pána prstenů* jako nejvýznamnější knihu tisíciletí.

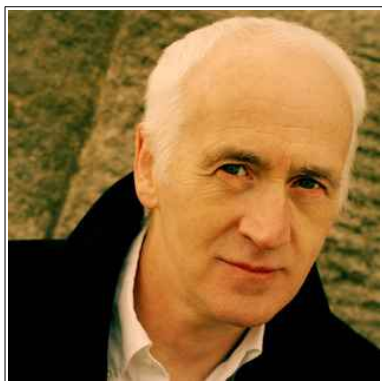
v naší knihovně: *Hobit, aneb, Cesta tam a zpátky; Húrinovy děti; Pád Gondolinu; Pán prstenů 1., 2., 3.; Pohádky*

Sofi Oksanen (7. leden 1977) je finská spisovatelka finsko-estonského původu.

Narodila se ve Finsku v rodině finského otce a estonské matky, která v roce 1970 emigrovala ze Sovětského svazu. Vystudovala literaturu na Jyväskylské a Helsinské univerzitě, později studovala dramaturgii na Divadelní akademii v Helsinkách. Debutovala roku 2003 prózou *Stalinovy krávy*. Světového věhlasu dosáhla třetím dílem *Očista*, za nějž získala řadu literárních ocenění, včetně prestižní ceny Finlandia a Prix pro zahraniční román. V roce 2009 ji největší estonský deník *Postimees* vyhlásil *Osobností roku*. Estonský prezident Toomas Hendrik Ilves ji v roce 2010 udělil Řád kříže země Panny Marie čtvrtého řádu. Díla Sofi Oksanen byla publikována ve více než čtyřiceti zemích. Podle románů *Očista* a *Baby Jane* vznikly i stejnojmenné filmy. V březnu 2013 získala autorka Literární cenu Severské rady, která je označována jako „malá Nobelova cena“. Roku 2019 obdržela francouzský řád umění a literatury.

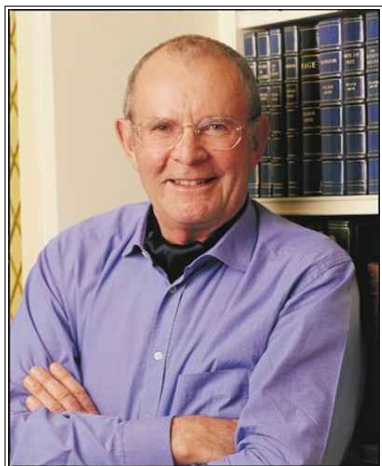
v naší knihovně: *Očista; Psí park*

Terry Deary, William Terence „Terry“ Deary (3. leden 1946) je anglický spisovatel a historik. Proslul sérií kratších, odlehčených knih o historii *Děsivé dějiny*, podle kterého byl natočen i kreslený televizní seriál. Množství jeho knih vyšlo i v češtině. V duchu svých populárně naučných knih zastává názor, že by školy měly děti učit spíše praktickým dovednostem místo přesným všeobecným znalostem.

v naší knihovně: *Čarodějnice; Darební Vigingové; Divocí Anglosasové; Keltští hrdlořezové; Mizerná první světová válka; Neskuteční Inkové; Ničemní Normané; Piráti; USA, Zpropadené Skotsko; Zuřiví Aztékové*

Wilbur Smith, Wilbur Addison Smith (9. leden 1933 – 13. listopad 2021) byl anglicky píšící autor

dobrodružných románů. Nejznámější jsou tři ságy: courtneyovská, ballantyneovská a staroegyptská. Ve chvíli své smrti měl na svém kontě 140 milionů prodaných výtisků po celém světě.

Narodil se v Zambii britským rodičům. Později se označoval za „Angloafričana“, většinu života strávil v Jihoafrické republice a v Londýně. Jeho otec Herbert byl kovodělník, který si otevřel malou továrnu na plechy a poté skoupil řadu menších farem a vytvořil tak ranč zvící 10 000 hektarů na březích řeky Kafue. Jeho otec byl též vášnivým lovcem. Tuto zálibu posléze převzal i Wilbur a lov divokých šelem je rovněž typickým tématem jeho knih. Ve své autobiografii *Na Leopardí skále* Smith tvrdil, že jeho otec nikdy nepřečetl žádnou knihu a nepřečetl si ani žádné z Wilburových děl. Naopak matka měla velký zájem o literaturu a syna ke čtení a psaní vedla. Jako rok a půl staré dítě prodělal mozkovou malárii, avšak úspěšně se vyléčil.

V šestnácti letech onemocněl obrnou. Tato zkušenost ho později inspirovala především při konstrukci postavy Garricka Courtneyho, hrdiny jeho nejznámější ságy. Studoval v Jihoafrické unii (dnes Jihoafrická republika) na Michaelhouse v Natalu a na Rhodes University v Grahamstownu. První knihu, *Když loví lev*, vydal roku 1964 a ihned se stala bestsellerem, což mu umožnilo stát se spisovatelem na plný úvazek. S prvními dvěma ženami měl dohromady tři děti, obě manželství skončila rozvodem. Potřetí se oženil v roce 1971 s Danielle Thomasovou, jež zemřela na rakovinu roku 1999. Poté se v roce 2000 oženil s Táďičankou Mokhiniso Rakhimovovou. V roce 2007 byl hostem veletrhu Svět knihy v Praze a poskytl rozhovor Marku Ebenovi v televizním pořadu *Na plovárně*. Wilbur Smith napsal 49 titulů, které vyšly v nákladu 140 milionů výtisků a byly přeloženy do asi 30 jazyků. Romány se vyznačují poutavým dějem s nečekanými zvraty, odehrávají se většinou v Africe, která je autorovi velkou inspirací. Důraz je kladen na autentičnost sdělení a důsledně jsou zpracovány detaily. Základem díla jsou ságy rodu Courtneyů a Ballantyneů. Další úspěšná série navazující na román *Řeka bohů* zasazená do starověkého Egypta byla zpracována jako televizní seriál pod názvem *Tajemství řeky Bohů*.

v naší knihovně: *Andělé pláčí; Běsnění; Běsnící spravedlnost; Bludný kruh; Čas zemřít; Diamantová cesta; Dravec; Hromobití; Když loví lev; Kobaltové nebe; Kopí osudu; Kořist; Král králů; Leopard loví v temnotách; Lovci diamantů; Modrý horizont; Monzun; Na Leopardí skále; Nenasytný jako moře; Oko tygra; Orel v oblacích; Píseň slonů; Pobřeží v plamenech; Posel slunce; Predátor; Ptačí vodopády; Řeka bohů 1. – 7., Říše kamenného sokola; Síla meče; Šelma; Tajemný oheň Triumf slunce; Tvrdší než diamant; Volání havrana; Volání na ďábla; Zlatá liška; Zlatokopové; Zlatý lev*

Martina Formanová, rozená Martina Zbořilová (9. leden 1966) je česká spisovatelka a scenáristka.

Narodila se v Brně, kde odmaturovala na zdejším gymnáziu a ve studiích pokračovala na pražské FAMU, obor dramaturgie-scénáristika. Během vysokoškolského studia pracovala jako modelka. Ještě před ukončením studia odešla do USA, kde v té době žila její starší sestra Simona. Ve Spojených státech se nejdříve živila úklidem. Následně se vrátila a dokončila studium. V první polovině 90. let udržovala partnerský vztah se zpěvákem Karlem Gottem. Po promoci se vrátila do USA natrvalo. V roce 1998 přivedla na svět dvojčata Andrewa a Jamese Formanovy. V roce 1999 se provdala za jejich otce, režiséra Miloše Formana, s nímž se seznámila v rámci konzultací ke své diplomové práci. Jejím domovem je rodinná lesní usedlost ve státě Connecticut. Vlastní také byt v New Yorku. V rozhovoru pro časopis *Moje psychologie* v únoru 2018 uvedla, že je feministka.

v naší knihovně: *Nalukuj to narůžovo; Nevěra po americku; Povídky na tělo; Případ Pavlína; Skladatelka voňavého prádla; Snědla dětem sladkosti; Ten sen*

Haruki Murakami, japonsky: 村上 春樹 (12. leden 1949) je současný populární japonský spisovatel a překladatel.

Murakami se narodil v Kjótu v roce 1949, ale většinu mládí strávil v Kóbe. Jeho otec byl syn buddhistického mnicha a matka dcera ósackého obchodníka. Oba jeho rodiče byli učitelé japonské literatury. Od dětství byl Murakami ovlivněn západní kulturou, zvláště západní hudbou a literaturou. Vyrostl na četbě děl od amerických spisovatelů a často je oddělován od ostatních japonských spisovatelů právě kvůli ovlivnění Západem. Murakami studoval divadelní umění na univerzitě Waseda v Tokiu. První práci získal v prodejně s hudebními nahrávkami, což je také místo, kde pracuje Tóru Watanabe, hlavní hrdina jeho románu *Norské dřevo*. Těsně předtím, než dokončil studia, otevřel si kavárnu (resp. jazzový bar fungující v noci) „Peter Cat“ v Kokubundži spolu se svou ženou Joko. Tento bar provozovali v letech 1974–1982. Haruki Murakami je také náruživý běžec maratonu, ačkoli s běháním začal až ve 33 letech. V té době se mu podařilo napsat několik románů. K napsání svého prvního románu *Slyšet zpívat vítr* se inspiroval při sledování baseballového zápasu. Okamžik, kdy si uvědomil, že

umí psát, popsal jako „hřejivý pocit“, který stále cítí v srdci. Ještě ten večer se vrátil domů a začal psát. Na románu *Slyšet zpívat vítr* pracoval Murakami deset měsíců ve velmi krátkých úsecích, po nocích, po celodenní práci v baru. Román dokončil a poslal ho do jediné literární soutěže, která přijímala díla této délky, a získal za něj první cenu. Počáteční úspěch románu *Slyšet zpívat vítr* Murakamiho povzbudil k dalšímu psaní. O rok později vydal pokračování s názvem *Pinball*. Velkého průlomu a celonárodního uznání dosáhl Murakami v roce 1987 vydáním *Norského dřeva*, nostalgického příběhu o ztrátě a sexualitě. Mezi mladými Japonci se prodaly miliony výtisků. *Norské dřevo* vyneslo sotva známého Murakamiho do centra pozornosti. Na letištích a dalších veřejných místech byl obletován davem, což vedlo k jeho odchodu z Japonska v roce 1986. Murakami procestoval Evropu, žil ve Spojených státech a v současnosti žije v Oiso v Kanagawě a má kancelář v Tokiu. Působil jako spisovatel na Princetonské univerzitě v Princetonu ve státě New Jersey, na Tuftsově univerzitě v Medfordu ve státě Massachusetts a na Harvardově univerzitě v Cambridge ve státě Massachusetts. Během této doby napsal knihy *Na jih od hranic*, *Na západ od slunce* a *Kronika větrného ptáka*. *Kronika ptáčka na klíček* spojuje realistické a fantastické a obsahuje prvky fyzického násilí. Je také společensky uvědomělejší než jeho předchozí díla a částečně se zabývá obtížným tématem válečných zločinů v Mandžukuu (severovýchodní Čína). Román získal cenu Jomiuri, kterou mu udělil jeden z Murakamiho bývalých nejpřísnějších kritiků Kenzaburó Ōe, který sám v roce 1994 získal Nobelovu cenu za literaturu. Zpracování kolektivního traumatu se brzy stalo důležitým tématem Murakamiho psaní, které mělo dříve spíše osobní charakter. Murakami se vrátil do Japonska po zemětřesení v Kóbe a po plynovém útoku Aum Šinrikjó. S těmito událostmi se vyrovnal svým prvním dílem literatury faktu *Underground* a sbírkou povídek *Po zemětřesení*. Kniha *Underground* se skládá převážně z rozhovorů s oběťmi plynových útoků v tokijském metru.

v naší knihovně: *1Q84*; *Birthday girl*; *Hon na ovci*; *Kafka na pobřeží*; *Komturova smrt*; *Muži, kteří nemají ženy*; *Norské dřevo*; *Útok na pekárnu*

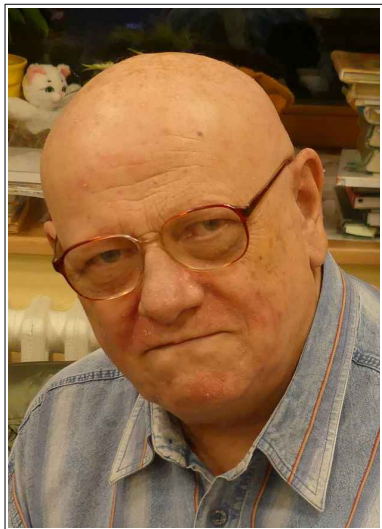
Bára Nesvadbová (14. leden 1975) je česká spisovatelka a novinářka.

Narodila se v Praze do rodiny dvou lékařů, psychiatrů. Matka Libuše Nesvadbová se stará o emigranty a etnické menšiny, otec Josef Nesvadba († 2005) byl znám spíše jako spisovatel vědeckofantastické literatury. Jejím bývalým manželem je politik Karel Březina. S ním má jednu dceru. Po studiu humanitní větve Akademického gymnázia Štěpánská absolvovala Fakultu sociálních věd UK, obory žurnalistika a masová komunikace. Poté pracovala jako šéfredaktorka časopisů *Xantypa* a *Playboy*, zabývala se mediálním výzkumem v agentuře Ogilvy and Mather, měla televizní pořady *Tváří v tvář* a *Muži podle Nesvadbové* a rádiový pořad *Zrcadlo Báry Nesvadbové*. Sedmáct let byla zaměstnána jako šéfredaktorka české edice prestižního módního časopisu *Harper's Bazaar*, zaměstnání opustila v roce 2018 kvůli tvůrčí práci. Zároveň se zapojila do charitativních projektů, na-

posledy v kavárně Mezi řádky pro mentálně postižené, a dále navrhuje boty a oblečení. Plynně hovoří anglicky, německy a rusky a z těchto jazyků i překládá. Již na vysoké škole začala spolupracovat s nakladatelkou Romanou Přidalovou. Do té doby psala krátké fejetony a povídky pro Lidové noviny, Playboy, Cosmopolitan a Esquire, které byly později propojeny jednou postavou a vznikla první kniha Řízkaři. Kniha Řízkaři je o sexu, vztazích a tápání mladé novinářky Karly. Okamžitě se zařadila mezi nejprodávanější tituly na českém knižním trhu. Druhá kniha Bestiář (na Knižním veletrhu oficiálně vyhlášen za jednu z pěti nejvíce půjčovaných knih v českých knihovnách) se stala předlohou pro stejnojmenný film s Danicou Jurčovou, Karlem Rodenem a Markem Vašutem v hlavních rolích. Film natočila režisérka Irena Pavlásková. Bestiář byl třetím nejnavštěvovanějším filmem roku. Barbara Nesvadbová se podílela na přípravě scénáře.

v naší knihovně: *Bestiář; Brusinky; Pohádkář; Přítelkyně; Řízkaři; Život nanečisto*

Otomar Dvořák (14. leden 1951) je český spisovatel, novinář, scenárista, textař, publicista, dramatik a příležitostný herec, který je členem Obce spisovatelů a manželem výtvarnice Evy Zajícové.

Vystudoval Střední průmyslovou školu a FAMU, obor dramaturgie a scenáristika. Od roku 1998 byl členem redakční rady časopisu Fantastická fakta. Pracoval jako dramaturg v hudebním divadle Semafor a v Městském divadle Zlín, poté jako spisovatel na „volné noze“. Je autorem literatury faktu týkající se historických a přírodních záhad či tajemných míst v krajině, a také několika netradičních cestopisů. Další významnou částí jeho tvorby jsou beletristická díla z oblasti historie, sci-fi, fantasy a hororu. Píše také televizní scénáře, divadelní hry a písňové texty. Spolupracuje na rozhlasových a televizních pořadech Stanislava Motla z cyklu „Stopy, fakta tajemství“ a TV sérii pro mládež „Záhady Toma Wizarada“. Pro televizi CS film, kanál Kino Svět připravuje se svým studiem J.O.P. jako scenárista, režisér a moderátor cyklus publicistických pořadů Magazín záhad a Tajemná místa. Součástí Magazínu záhad je rubrika Magická kuchařka, v níž s manželkou Evou Zajícovou seznamují diváky s různými obřadními a výročními jídly našich předků.

v naší knihovně: *1848!; Dábel na řetězu; Dáblův klíč; Dědicové bláznivého Maxmiliána; Kacířská královna; Meč pro královnu; Největší české záhady; Neuvěřitelné jevy a podivuhodné bytosti; Past na královnu; Smrt ve stříbrné zbroji; Srdce v kleci; Vřeteno osudu; Země barbarů*

Vladimír Škutina (16. leden 1931 – 19. srpen 1995) byl český humorista, publicista, spisovatel a scenárista.

Otec Jaroslav byl ředitelem Pohřebního ústavu hl. m. Prahy. Vladimír Škutina byl po válce členem organizace Junáka – 22. střediska „Šipka“. Studoval Masarykovo gymnázium v Křemencově ulici, odkud byl roku 1948 vyloučen. Ve studiu pokračoval na Vančurově gymnáziu na Smíchově, kde v roce 1950 maturoval. Již za studií začal přispívat do novin. Po maturitě byl krátce redaktorem novin Práce a agentury ČTK, pak dělníkem v Tatře Smíchov a v Armabetonu. V roce 1952 začal studovat na FAMU, po dvou semestrech školu opustil a zvolil si svobodné povolání. Připravoval revuální pořady a kabarety pro Park kultury a oddechu Julia Fučíka, pro tehdejší Divadlo hudby a další pražské scény a pro zájezdová vystoupení. Snažil se uplatnit ve filmu (zvláště ve spolupráci s Václavem Wassermanem). V roce 1953 vydal první knihu Bez vavříků (o osudech českých vynálezců) a stal se externím scenáristou zábavních pořadů Československé televize. Podílel se např. na prvním „televizním silvestru“ (1953-1954). Po

dílel se také na scénáři hudebního filmu Hvězda jede na jih (1958), který však na příkaz tehdejšího prezidenta Antonína Novotného bylo zakázáno promítat (tzv. skončil v trezoru). Po dobu základní vojenské služby (1956-1958) byl přidělen k Ústřednímu domu armády jako redaktor časopisu Pěst. V letech 1967 až 1969 působil jako redaktor Československé televize a byl spoluautorem revue a seriálů Ztracená revue (1962), Půjčovna talentů (1964), které byly oceněny Zlatou růží na Mezinárodním televizním festivalu

v Montreux, detektivních cyklů Kriminalistická laboratoř a Kriminalistický archiv (1965-1967). V roce 1955 se oženil s Evou Dobiášovou, slavnou basketbalistkou a sportovní novinářkou. Měli spolu dceru Lucii. V roce 1960 absolvoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy obor psychologie. Ve stejném roce se rozvedl. V roce 1962 se stal redaktorem v Ústředí lidové tvořivosti, od května 1962 do února 1963 byl vězněn (Ruzyně, Valdice) za urážku hlavy státu. Dne 12. ledna 1962 byl odsouzen za větu: „Prezident Novotný je vůl, gauner a vyložený despota,“ vyřčenou v říjnu 1961 v pražské restauraci U Jelínků (reakce na zákaz promítání filmu Hvězda jede na jih). Dostal šest měsíců s podmínkou na dva roky (trestný čin snižování vážnosti prezidenta republiky). Po propuštění na jaře 1963 byl nejprve stavebním dělníkem, poté televizním autorem na volné noze. Od října 1967 do července 1969 pracoval jako redaktor Československé televize, obrovské popularity dosáhl cyklem rozhovorů: Co tomu říkáte, pane Werichu? vysílaných v Československé televizi během roku 1968. Stal se jednou z nejvýraznějších osobností Pražského jara, byl protagonistou protiokupačního televizního vysílání v srpnu 1968. V srpnu 1969 byl zatčen a vyšetřován, zprvu ve vazbě, poté na svobodě. Roku 1971 byl odsouzen; z vězení (Ruzyně, Hradec Králové, Mírov) byl propuštěn v dubnu 1974. Za trestné činy pobuřování a hanobení republiky (ČSSR) a jejích představitelů a přípravu trestného činu hanobení státu světové socialistické soustavy (v souvislosti s rukopisem Rusové opravdu přicházejí o srpnových událostech v Čs. televizi). V listopadu 1972 podepsal ve vězení závazek spolupráce se Státní bezpečností (krycí jméno Historik). Trest mu to nezkrátilo, z vězení vyšel v květnu 1974 se zákazem tři roky pracovat ve sdělovacích prostředcích. Po propuštění pracoval jako plavčík a skladník. Tajně policii podával hlášení především o Petru Uhlovi, Ivanu Klímovi, Ludvíku Vaculíkovi, Jaroslavu Hutkovi a mnoha dalších. Škutina sice nebyl zcela spolehlivý spolupracovník, některé informace zatajil, nicméně byl jako agent aktivní, Státní bezpečnosti předal celkem 194 zpráv, za které na odměnách dostal 39 000 korun. V roce 1977 podepsal na doporučení StB Chartu 77. Od listopadu 1977 do května 1978 byl zaměstnán jako kameník v Průmyslu kamene na Zlíchově. Současně podával tajně policii podrobné informace o průběhu opisování, sběru podpisů a dalších okolnostech Charty 77. Po vystěhování z ČSSR v roce 1978 žil v Curychu, spolupracoval s nakladatelstvími Konfrontace, Polygon aj. V letech 1979-1983 byl vedoucím redaktorem časopisů Magazín a Reportér (1984-1990). Založil řadu edic zaměřených na zábavnou četbu (Revue napětí a humoru, 5 podob humoru a napětí apod.). S režisérem Jaroslavem Gillarem psal komedie uváděné v německých a švýcarských divadlech; jeho televizní a filmové projekty se nerealizovaly. Napsal knihy Svět jako skleněná duhová kulička a Prezidentův vězeň na hradě plném bláznů. Spolupracoval s redakcemi Hlasu Ameriky a Svobodné Evropy. Po únoru 1990 se vrátil do Československa a byl glosátorem domácích událostí. Politicky se angažoval a před prvními svobodnými volbami v roce 1990 se stal jedním z lídrů Národně sociální strany; za tuto stranu neúspěšně kandidoval do sněmovny. V roce 1990 získal Cenu míru amerických univerzit za esej Co s humorem, když máme svobodu. Jako demokratický kontakt mezi Prahou a Ženevou pracoval i pro Masarykovo demokratické hnutí, jehož členové se také účastnili oslavy jeho šedesátých narozenin v pražském Karolinu. V říjnu 1992 napsal deník Metropolitní Telegraf článek o jeho spolupráci se Státní bezpečností. Škutina podal žalobu na ochranu osobnosti, žádal satisfakci ve výši dvou milionů korun a uveřejnění opravy. Redakci obvinil ze spiknutí. Poté, co si žalovaná strana vyžádala jeho svazek StB, vzal žalobu zpět a až na výjimky se stáhl z veřejného života. Zemřel na rakovinu v srpnu 1995 v pražské Thomayerově nemocnici.

v naší knihovně: Máš na hlavě zahrádku, řekli moji rozkošní spolužáci; Na hradě plném bláznů; Prezidentův vězeň; Tak už jsem tady s tím vápnem, pane Werichu; Zločin s rozumem

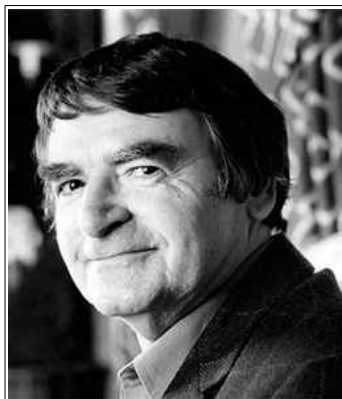
Eva Kačírková, rozená Navrátilová (26. leden 1937) je česká spisovatelka, autorka detektivních příběhů, pedagožka, publicistka, scenáristka a herečka.

Po maturitě na jedenáctileté střední škole, dnešním Slovanském gymnáziu, v roce 1955 pokračovala na Vysoké škole pedagogické v Olomouci, nynější Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci, kde studovala biologii a chemii. Po skončení studia v roce 1959 učila na základních školách v okolí Olomouce. V roce 1962 odešla do Prahy, živila se jako laborantka, zpočátku ve Výzkumném ústavu antibiotik v Roztokách u Prahy, poté ve Výzkumném ústavu živočišné výroby v Uhřetěvsi. Od roku 1965 s přerušením z důvodu mateřské dovolené pracovala jako administrativní pracovnice v Armabetonu Praha, dále v podniku zahraničního obchodu Metalimex a v Projektovém ústavu hlavního města Prahy. Od roku

1973 se začala věnovat literatuře. Přispívala do novin a časopisů, například Československý voják, Interpress, Ohníček, Pionýr nebo Signál. V řadě dalších periodik. např. ve Vlastě, Květech, Mladé frontě, Cosmopolitanu a dalších uveřejňovala na pokračování svoje povídky, které posléze vydala knižně. Její knihy vyšly i v němčině, ruštině a slovenštině. Prosadila se i jako scenáristka a herečka. S režisérkou Věrou Chytilovou spolupracovala na scénářích několika filmů a zde se také uplatnila ve vedlejších rolích.

v naší knihovně: *Čisté ruce; Diamantová Lily; Jak si vosy staví hnízdo; Léčky a pasti; Masožravé rostliny; Nenechám tě odejít; Politik střílet nemusí; Riziko povolání; Smrt nechodí pěšky; Vraky bez pokladů*

David Lodge (28. leden 1935) je britský prozaik, dramatik, satirik a literární kritik. Jeho beletristické dílo většinou vychází z tzv. univerzitního románu. Ve svých prózách často paroduje klasiky moderní prózy.

Narodil se v Londýně. Studoval na London University College, kde dosáhl v roce 1955 titulu bakalář a v roce 1959 titulu mistr svobodných umění (MA). Rok sloužil v britské armádě a poté obhájil doktorskou práci na Birminghamské univerzitě. Po studiích a službě v armádě přednášel v letech 1960-1987 anglickou literaturu na univerzitě v Birminghamu. V této době se začal věnovat tvůrčí a umělecké činnosti. V Birminghamu, kde žije dodnes jako svobodný spisovatel, získal titul Čestný profesor moderní literatury. Je členem Královské společnosti pro literaturu. Jeho dílo zahrnuje jak humoristické romány, tak i literárněvědné práce a kritické eseje. Podobně jako jeden z hrdinů Hostujících profesorů přednášel Lodge v roce 1969 na Berkeleyjské univerzitě v Kalifornii a je specialistou na Jane Austenovou a editorem kritických vydání jejích děl.

v naší knihovně: *Den zkázy v britském muzeu; Hostující profesori; Svět je malý; Zprávy z ráje*

Barbara Wood (30. leden 1947) je americká spisovatelka historických a milostných románů.

Narodila se v anglickém Warringtonu, dětství prožila v jižní Kalifornii. Po studiu francouzštiny a antropologie na vysoké škole ji okouzlo cestování a dodnes projezdila téměř celý svět. Poznala řadu zemí a bohaté zkušenosti uplatnila ve své literární tvorbě. Než v roce 1976 publikovala první knihu, vyzkoušela řadu profesí. Nejdéle pracovala jako sestra na chirurgickém oddělení nemocnice v Santa Monice, ovšem od roku 1980 se živí výhradně jako spisovatelka. Barbara Woodová je brilantní vypravěčkou s podrobnou znalostí tematiky, o níž píše. Než začne pracovat na nové knize, provádí důkladné rešerše a průzkum reálií. Dodnes potěšila čtenáře bezmála dvěma desítkami románů, z nichž většina byla přeložena do více než 30 jazyků. Barbara Woodová nyní žije a tvoří v Riverside v Kalifornii. Tři ze svých románů vydala pod pseudonymem Kathryn Harvey.

v naší knihovně: *Dokonalá harmonie; Duhový had; Had a hůl; Hippokratova přísaha; Hořké tajemství; Hra osudu; Kletba svitků; Lékařka Samantha; Modrý kámen; Na rozhraní života; Panenky z ráje; Plamen duše; Pod africkým sluncem; Poslední šamanka; Posvátné místo; Sedm démonů; Strážkyně tajemství; Věštkyň; Volání minulosti; Vývolená; Vzdálená řeka; Země odpoledního slunce*

Petra Braunová, roz. Šatoplechová (31. leden 1967) je česká spisovatelka. Narodila se 31. ledna 1967 v Praze. Zde také vystudovala střední ekonomickou školu. Kromě krátké kariéry účetní pracovala jako sekretářka, asistentka, redaktorka, au-pair v zahraničí, průvodkyně Prahou a také krátce pracovala jako uklízečka v McDonald's.

v naší knihovně: *3333 km k Jakobovi; Borůvkové léto s Terezou; Česká služba, aneb, Byla jsem au-pair; Ema a kouzelná knih; Jak se Vojta ztratil; Kalvárie; Kdopak to tu kope?, aneb, Zápisky z plodové vody; Klub radostí dnešního dne; Kuba nechce číst; Kuba nechce spát; Nejdůležitější na světě je kouzelné jablko; Nejhorší den v životě třetího Filipa L.; Neuvěřitelné září; Nina. Životní příběh herečky Niny Diviškové; Princové nemyjou záchody; Rošťák Oliver;*

Sám v muzeu a výpravy strojem času; Terezománie; Tramvaj plná strašidel; Ztraceni v čase

Lednové události

4. ledna – Světový den Braillova písma

Jde o speciální druh písma, respektive systém psaní, určený pro nevidomé, slabozraké a lidi se zbytky zraku. Funguje na principu bodů, vystouplých z materiálu, které tak čtenář vnímá hmatem. Písmo je pojmenováno podle francouzského učitele Louse Brailly, který v dětství ztratil zrak a v patnácti letech vytvořil toto písmo úpravou francouzského vojenského systému, jenž umožňoval čtení za tmy.

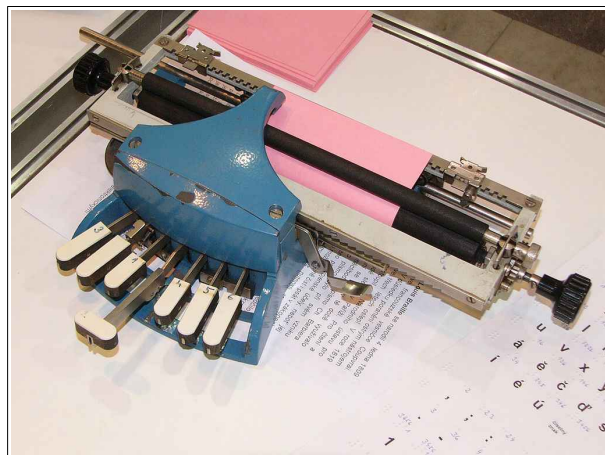
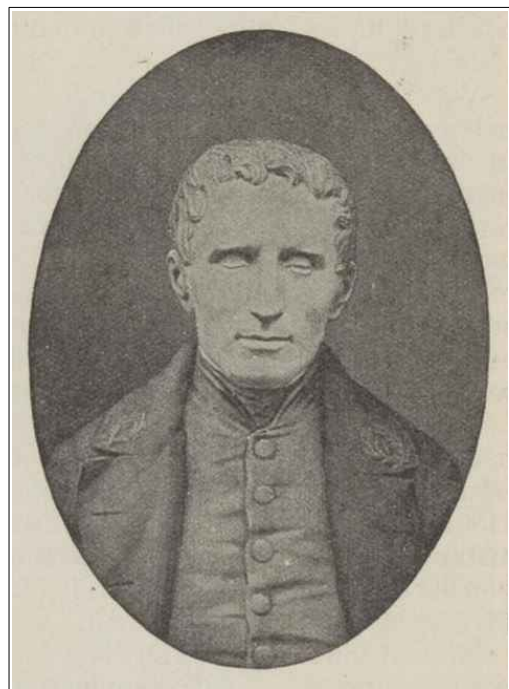
Brailleovo slepecké písmo (psáno také Braillovo; výslovnost [brajlovo]) je speciální druh písma. Funguje na principu plastických bodů vyražených do materiálu, které čtenář vnímá hmatem.

Každý znak Braillova písma tvoří mřížka šesti bodů uspořádaných do obdélníku 2×3. (Na jednotlivé body se odkazuje čísla 1-6.) Na každém z těchto šesti míst buď bod (vyvýšené místo) je, nebo není. Tímto způsobem je možno zakódovat 26 = 64 různých znaků, z nichž se ovšem úplně prázdný znak používá jako mezera, takže zbývá 63 použitelných znaků. Z těchto znaků obsahuje základní sada hlavně znaky pro písmena a interpunkci. Velká písmena a číslice se zapisují pomocí těchto písmen s tím, že jim předchází speciální symbol.

Existují také způsoby zápisu dalších symbolů (jako např. z matematiky či hudby) pomocí Braillova písma. Později byla k šestibodové mřížce přidána další řada dvou bodů, čímž počet symbolů vzrostl na 255. Takovou sadou symbolů lze kromě všech znaků ASCII zapisovat i další písmena národních abeced, například znaky s diakritikou. Sada všech těchto symbolů je součástí standardu Unicode. Osmibodové Braillovo písmo se však v praxi příliš nepoužívá.

Braillovo písmo se dá ručně psát pomocí speciální destičky s perem, kterým se ze zadu (zrcadlově) přes dírky v destičce vytváří v papíru body (tzv. pražská tabulka). K rychlejšímu psaní slouží psací stroj pro nevidomé či speciální počítačové tiskárny.

Louis Braille [lui braj] (4. ledna 1809 – 6. ledna 1852) se narodil v městečku Coupvray blízko Paříže ve Francii. Jeho otec Simon-René Braille byl sedlák. Ve věku tří let si Louis poranil levé oko šídlem z otcovy dílny. Dostal infekci, která se přenesla i na pravé oko, a postupně oslepl. V deseti letech dostal stipendium na studium v Institutu des Jeunes Aveugles (Královský institut pro slepou mládež) v Paříži. Hrál na varhany a později se stal profesorem na tomtéž ústavu. Děti se zde učily číst pouze rozeznáváním vystouplých písmen hmatem. Nemohly však psát, protože tisk byl realizován vlisováním drátěných písmen do papíru. Když mu bylo patnáct, vynalezl systém vyražených (vystouplých) bodů. Inspirací mu byl starý systém kapitána Charlese Barbiera de la Serre. Ten navštívil školu a přinesl s sebou již nepoužívaný vojenský systém nočního psaní. Vojenský systém byl vytvořen pro vojáky, aby mohli přijímat rozkazy i za tmy. Byl založen na dvanácti bodech. Braille jej zdokonalil a nakonec použil bodů pouze šest. Louis Braille, který ve slepeckém ústavu pracoval jako učitel, vydal v roce 1829 svou první příručku pro nevidomé a v roce 1837 zdokonalil psaní přidáním znamének pro zápis matematických symbolů a hudby. Trvalo však několik let, než se jeho systém prosadil. V roce 1852 se v Braillově písmu začaly tisknout knihy, jednou z prvních byl slabikář. Braille měl od dětství chatrné zdraví a po roce 1835 onemocněl tuberkulózou. Omezoval hodiny výuky a v roce 1844 se učení definitivně vzdal. Věnoval se zdokonalování svého písma a v roce 1847 sestavil první psací stroj pro Braillovo písmo. V prosinci 1851 musel všechnu činnost ukončit, protože jeho zdravotní stav se rapidně zhoršil a začal vykašlávat krev. Braille zemřel 6. ledna 1852 ve věku 43 let, pohřben byl v rodném městě. O sto let později byly jeho

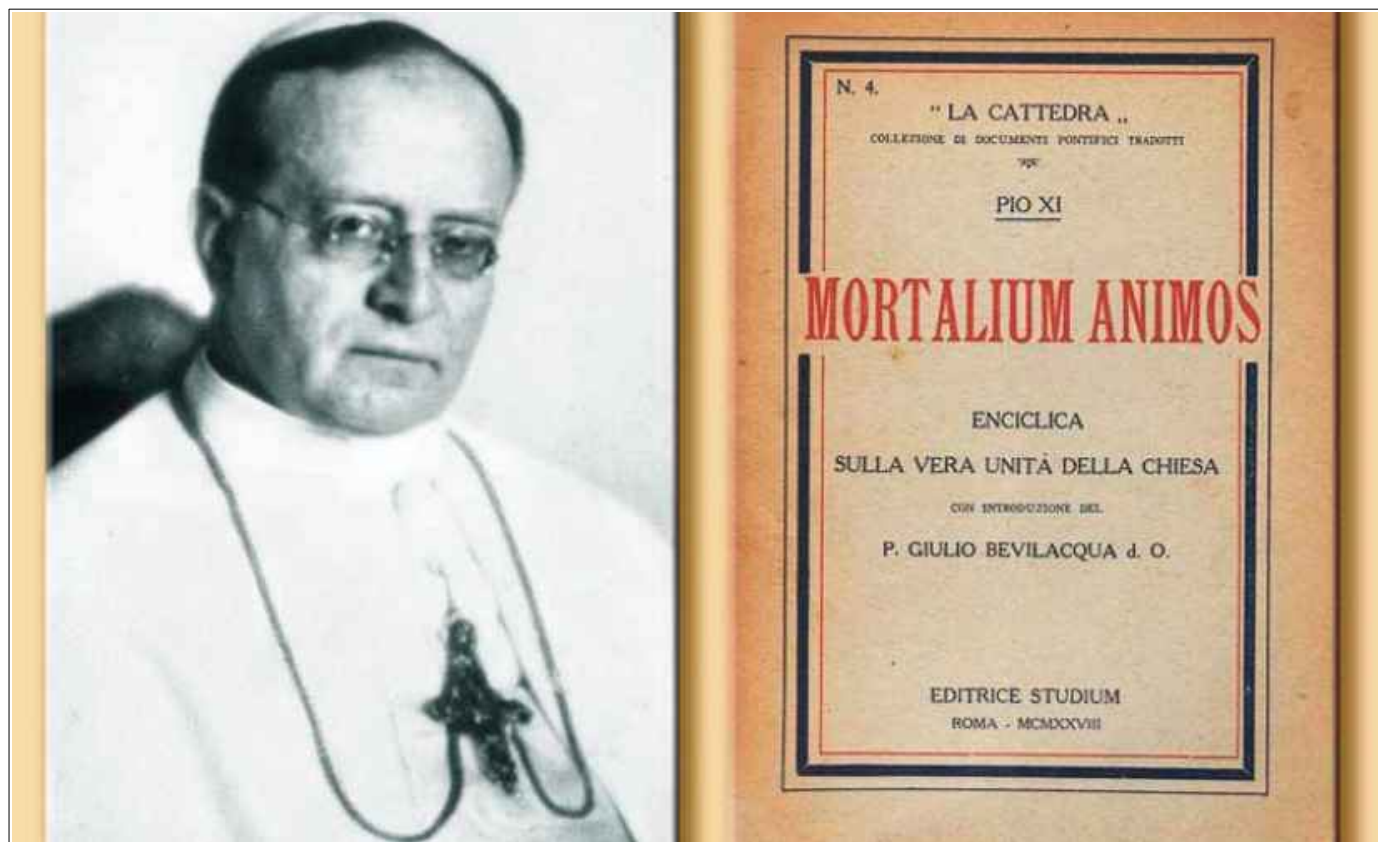

Psací stroj pro nevidomé na psaní textů v bodovém písmu.

onemocněl tuberkulózou. Omezoval hodiny výuky a v roce 1844 se učení definitivně vzdal. Věnoval se zdokonalování svého písma a v roce 1847 sestavil první psací stroj pro Braillovo písmo. V prosinci 1851 musel všechnu činnost ukončit, protože jeho zdravotní stav se rapidně zhoršil a začal vykašlávat krev. Braille zemřel 6. ledna 1852 ve věku 43 let, pohřben byl v rodném městě. O sto let později byly jeho

ostatky slavnostně převezeny do pařížského Pantheonu. Jeho ruce byly ponechány v rodinném hrobě v Coupvray. Ve Francii bylo Braillovo písmo oficiálně uznáno pro čtení a psaní mezi nevidomými dva roky po jeho smrti a v roce 1878 se stalo mezinárodní metodou pro výuku ve slepeckých školách. Braillova podoba je známá pouze z posmrtné masky. V této podobě byl zobrazován později na portrétech, pomníčích, poštovních známkách a mincích vydaných na jeho památku. V jeho rodném domě v Coupvray bylo zřízeno muzeum, v němž jsou umístěny nejrůznější předměty spjaté s Braillovým životem včetně pomůcek pro nevidomé. Rok 2009 byl prohlášen Evropskou unií nevidomých Rokem Louise Brailly na připomínku dvoustého výročí jeho narození. Při příležitosti 200 let od narození Louise Brailleho vydala srbská pošta známku v hodnotě 46 dinárů.

6. leden 1928 – Papež Pius XI. vydal encykliku *Mortalium animos*, pojednávající o jednotě křesťanů. Velmi kriticky se staví k ekumenickým snahám, varuje před názory, které se snaží vytvářet jakousi „všekřesťanskou“ jednotu, zakazuje katolíkům účastnit se takových ekumenických setkání. Nekatolické křesťany („zbloudilé dítky“) též encyklika vybízí k návratu k pravé víře a pravé církvi, ve které dle jejích slov „není a nezůstává nikdo, kdo se poslušně nepodrobuje autoritě Petrově a jeho právoplatných nástupců a neuznává takto jejich moc“.

Pius XI. se v encyklice zmiňuje o kongresech, shromážděních a konferencích, na které jsou k diskusi o víře zvány osoby z nejširších kruhů, dokonce i nekřesťané, načež pokračuje: „Katolíci rozhodně nemohou schvalovat takové pokusy, které vycházejí z bludné nauky, podle níž všechna náboženství jsou více méně stejně chvályhodná a dobrá, poněvadž prý jen různými způsoby vyjadřují všem společné cítění, které nás povznáší k Bohu a vede k uznání jeho nejvyšší svrchovanosti. ... Z toho zřejmě vyplývá, že všichni, kteří takové teorie a pokusy bezvýhradně schvalují, zřikají se zcela náboženství Bohem zjeveného.“ V encyklice papež označuje takovéto názory za veliké nebezpečí, které podryvá základy katolické víry. Zmiňuje též vytváření různých ekumenických spolků, které většinou vedou nekatolictví vůdci. Encyklika pokračuje vysvětlováním katolického pohledu na podstatu církve a její jednotu. Zdůrazňuje jedinečnost Kristovy církve, kterou je církev katolická. Encyklika se též zabývá některými jednotlivými názory na roli a podstatu církve či papeže. Pius XI. se ostře staví proti snahám nekatolíků o vyjednávání s katolickou církví jako rovný s rovným: Ze všech nekatolíků, kteří mají plná ústa křesťanského společenství, však nenapadne ani jednoho, aby se podřídil autoritě náměstka Ježíše Krista a naslouchal jeho učení. Prozatím prohlašují ochotu vyjednat s římskou Církví, ale na stejné úrovni, jako rovný s rovným. Není však pochybnosti, že kdyby jim bylo dovoleno takto vyjednat, učinili by to s úmyslem dospět k dohodě, jež

by jim umožnila podržet staré názory, které jsou příčinou, proč bloudí mimo jediné stádo Ježíše Krista. Je jasné, že Svatý Stolec za těchto okolností se nemůže žádným způsobem účastnit těchto konferencí. Z těchto důvodů se nemohou katolíci zúčastňovat takových podniků a podporovat je. ... To by bylo počinání svrchovaně hříšné. Přejí-li si nekatolíci jednotu, vybízí je encyklika k návratu ke katolické církvi a přijetí jejího učení, „protože tato jednotu nemůže vzniknout jinak než z jednoho učitelského úřadu, jednoho pravidla víry a z jedné víry v Krista“.

13. leden 1993 – Generální tajemník OSN otevřel k podpisům Úmluvu o chemických zbraních, Česká republika ji podepsala o den později.

Úmluva o chemických zbraních, celým názvem Úmluva o zákazu vývoje, výroby, hromadění zásob a použití chemických zbraní a jejich zničení, je mezinárodní smlouva, kterou se státy zavazují nevyvíjet, nevyrábět, nehromadit, nepřechovávat a nepřevádět chemické zbraně, jakož i nečinit vojenské přípravy k jejich využití a nenapomáhat nikomu k uvedeným činnostem, nevyzývat ani nepodněcovat k nim.

Cílem úmluvy je zcela vyloučit možnost použití chemických zbraní a doplnit závazky již dříve přijaté Ženevským protokolem z roku 1925. Státy se zavazují nejen nezískávat a zničit všechny zásoby chemických zbraní, ale také nepoužívat látky určené k potlačování nepokojů jako bojové prostředky. Česká republika podepsala úmluvu v den jejího slavnostního otevření 14. 1. 1993 a ratifikovala ji 6. 3. 1996. Úmluva vstoupila v ČR v účinnost 29. 4. 1997.

20. leden 1928 – Byl podepsán modus vivendi mezi Svatým stolcem a Československem.

Modus vivendi obsahoval ujednání ohledně úpravy hranic církevních provincií a jmenování biskupů. Text úmluvy byl dohodnut 17. prosince 1927, v lednu 1928 byl stvrzen vzájemnou výměnou nót a v platnost vstoupil 2. února 1928. Československo tímto krokem navázalo diplomatické vztahy se Svatým stolcem přerušené roku 1925 a překonalo krizi vztahů mezi římskokatolickou církví a československým státem (spory o státní svátky, Marmaggiho aféra). Svatý stolec a československá vláda se především dohodly na úpravě hranic diecézí tak, aby odpovídaly československým státním hranicím (článek I). Stejným způsobem měly být upraveny i provincie řádů a řeholních kongregací, aby řeholní domy v Československu nepodléhaly zahraničnímu provinciálovi. Pokud některý řád nebo kongregace nemohl ustavit v Československu vlastní provincii, měly být jeho řeholní domy podřízeny přímo generálnímu představenému (čl. III). Jména biskupů měla být ještě před jejich jmenováním oznámena československé vládě, aby mohla případně vznést námitky proti jmenování, zejména pokud kandidát nebyl československým občanem, nebo vyvíjel separatistickou či protiústavní činnost (čl. IV). Po svém jmenování měli hodnostáři složit přísahu věrnosti Československé republice (čl. V).

25. leden 1983 – Papež Jan Pavel II. představil revidovaný Kodex kanonického práva, který vstoupil v platnost o první neděli adventní téhož roku.

Kodex kanonického práva (Codex Iuris Canonici, zkratka CIC) je soubor vnitřních právních předpisů a norem (kanonického práva) římskokatolické církve, závazný pro všechny římské katolíky. Poprvé vyšel v roce 1917 jakožto výsledek snahy papeže Benedikta XV. o přehledný a sjednocený soubor církevních předpisů. V roce 1983 vyšla nová verze CIC, platná dodnes. V roce 1994 vydalo nakladatelství Zvon latinsko-české vydání kodexu z roku 1983, obsahující oficiální text v latině a jeho český překlad prof. Miroslava Zedníčka. Tento překlad se stal tehdy též součástí Automatizovaného systému Právnických Informací (ASPI), a je obsažen v modulu „Předpisy“. CIC není závazný pro všechny katolíky, ale pouze pro katolíky latinského obřadu (římské katolíky). Katolíci východních katolických církví jsou vázáni odlišnými normami, které shrnuje Kodex kánonů východních církví, vydaný v roce 1990. Kanonické právo až do roku 1917 existovalo ve formě svodu různých právních sbírek pod názvem Corpus Iuris Canonici. Roku 1904 papež Pius X. rozhodl o vytvoření jediného a jednotného zákoníku. Práci na kodifikaci kanonického práva byla pověřena komise kardinála Pietra Gasparriho, jež po 13 letech práce předložila své dílo tehdejšímu papeži Benediktu XV. k promulgaci. Zákoník byl vyhlášen v květnu 1917, v účinnost vstoupil o rok později. Pro tento zákoník se používá zkratka CIC 1917, někdy též CICB („B“ jako Benedicti podle Benedikta XV.), kvůli odlišení od pozdější verze. Obsahoval 2414 odstavců, nazývaných „kánony“. Základní zásady nového zákoníku byly projednány už v letech 1962-1965 na Druhém vatikánském koncilu, byl však dokončen až roku 1983: 25. ledna 1983 Jan Pavel II. zákoník vyhlásil, účinným se stal od 27. listopadu 1983. Obsahuje 1752 kánonů, oproti předchozí verzi se více soustředí na partikulární církevní právo, je zde zdůrazněn princip všeobecného kněžství každého věřícího.

27. leden 1973 – V Paříži byla podepsána mírová dohoda, podle níž byla formálně ukončena válka ve Vietnamu.

Pařížské dohody byly sérií mezistátních smluv, které po pěti letech jednání ukončily válku ve Vietnamu. Dohody podepsaly USA, Vietnamská demokratická republika (VDR), Národní fronta osvobození Jižního Vietnamu, Sovětský svaz, Francie, Čína a Spojené království.

Pařížské dohody přinesly zastavení palby od 28. ledna (osmi hodin saigonského času), stažení vojsk Spojených států z území Jižního Vietnamu do 60 dnů (USA stáhly vojska do 29. března), výměnu zajatců (to byl především americký zájem ve věci zajatých letců sestřelených nad VDR), vyčištění minových polí z vodstva VDR, a také definovaly mechanismus vzniku koaliční vlády Jižního Vietnamu, jejíž složení mělo kopírovat poměr sil v zemi.

Pařížské dohody dále uznaly přítomnost všech vietnamských vojsk, tedy i severovietnamských, na území Jižního Vietnamu. Americká vojska se podle nich měla z Jižního Vietnamu stáhnout. Prezident Jižního Vietnamu Nguyen van Thieu dohody odmítl, protože Jižní Vietnam by musel bránit své území a obyvatelstvo bez amerických sil vůči velké severovietnamské síle čítající okolo 100 000 vojáků.

Pařížské dohody nepřinesly Jižnímu Vietnamu mír. Ozbrojený konflikt pokračoval až do roku 1975, kdy severovietnamské jednotky definitivně zvítězily nad jihovietnamským státem. O jeden rok později, 2. července 1976, došlo ke sjednocení Vietnamu pod komunistickou nadvládou a vznikla Vietnamská socialistická republika.

Dva hlavní vyjednávači, na americké straně poradce prezidenta pro národní bezpečnost Henry Kissinger a na vietnamské pak člen politbyra Lê Đức Thọ, obdrželi za dojednání a podpis pařížských dohod Nobelovu cenu za mír pro rok 1973. Lê Đức Thọ ji odmítl převzít.

28. leden 1813 – Jane Austenová vydala svůj nejslavnější román *Pýcha a předsudek*.

Pýcha a předsudek je nejznámější román anglické spisovatelky Jane Austenové. První věta románu je jedním z nejslavnějších úvodů knihy v anglické literatuře vůbec: „It is a truth universally acknowledged, that a single man in possession of a good fortune, must be in want of a wife.“ (česky podle překladu Evy Kondryšové: „Světlem panuje skálopevné přesvědčení, že svobodný muž, který má slušné jmění, se neobejde bez ženušky.“)

První verzi románu sepsala v letech 1795-1797 a pojmenovala ji První dojmy. Nepodařilo se jí ale pro něj najít vydavatele, takže jej prozatím odložila a začala pracovat na románu Rozum a cit, po jehož vydání (1811) se k Prvním dojmy vrátila, přepracovala je a pod jménem Pýcha a předsudek vydala (1813). Pýcha a předsudek je tzv. román rodinného života (angl. domestic novel), který s ironickým podtextem líčí prostředí anglického venkova, tamní rodinné vztahy a snahy matek najít pro své dcery vhodné ženichy. Hlavními postavami románu jsou slečna Elizabeth Bennetová (patrně zosobnění autorky) a pan Darcy.

31. leden 1863 – Poprvé vyšel Verneův román *Pět neděl v baloně*.

Pět neděl v baloně nebo taky Pět neděl v balonu, (podle starších pravopisů rovněž s dlouhým o či dvěma l) je dobrodružný román francouzského spisovatele Julesa Verna. Bylo to první autorovo dílo, které mělo obrovský úspěch, a to nejen ve Francii, ale po celém světě.

První české vydání knihy vyšlo již v roce 1874 v překladu Roberta Nápravníka (pod pseudonymem J. Drn) – jde o třetí Verneův román, který byl přeložen do češtiny.

Román vypráví o dobrodružné výpravě doktora Fergussona, který se svým přítelem Richardem Kennedym a sluhou Joem Wilsonem podnikl výzkumnou cestu říditelným balonem Viktoria (balon byl vybaven zařízením umožňujícím libovolný vzestup a sestup, a tak mohl vzduchoplavec využívat větrů vanoucích v různých výškách rozdílným směrem) nad pevninou tehdy ještě neprobádané Afriky. Po startu ze Zanzibaru prožili mnohá dobrodružství s africkým obyvatelstvem, bojovali se zvířaty i s přírodními živly, prozkoumali prameny Nilu a po překonání mnohých dalších obtíží šťastně přistáli na řece Senegal u Gouinských vodopádů.

Ohlédnutí za Literárním shrabováním 2023

V úterý 28. listopadu 2023 se v Městské knihovně v Horšovském Týně uskutečnil již 27. ročník vernisáže Literárního shrabování. Tuto akci pořádá Městská knihovna Horšovský Týn již od roku 1997. Díky podpoře Města Horšovský Týn zůstává tato krásná tradice zachována.

Literární shrabování umožňuje všem, kteří mají chuť psát, podělit se o svoji tvorbu s ostatními. Mohou to být veselé historky plné smíchu. Někomu může psaní sloužit jako terapie, jako možnost vypsat se z nějakého zážitku. Jsme velice rády, že i v dnešní době internetových příspěvků se stále najdou tací, kteří mají chuť podělit se s ostatními touto formou o své myšlenky.

V almanachu byly tentokrát otištěny příspěvky od 55 autorů, kteří pocházejí z okolí Horšovského Týna, Domažlic, ale i z Prahy. Vedle literárních autorů bychom rády zmínily také autory výtvarných děl. Almanach je do-

plněn o krásná díla od výtvarníků z ateliéru Koko Marcely Jeřábkové v Horšovském Týně. Tato výtvarná díla vznikla na základě inspirace literárními příspěvky. Všem velice děkujeme.

Při vernisáži se propojily tři nádherné oblasti umění – literární, výtvarná a hudební. Čtení z almanachu byla prokládána hudebními vystoupeními žáků ZUŠ Horšovský Týn. Do poloviny prosince bylo možné si v prostorách knihovny prohlédnout spolu s příspěvky z almanachu také výtvarná díla.

Všichni přítomní autoři obdrželi letošní almanach a propisku, která je symbolem a výzvou k jejich další literární tvorbě.

Děkujeme všem, kteří se vernisáže zúčastnili a těm, kteří se podíleli na její přípravě. Velký dík za podporu patří Městu Horšovský Týn. Za velmi příjemnou spolupráci bychom rády poděkovaly paní ředitelce ZUŠ Aleně Svobodové, paní učitelce Anně Ježkové, panu Vladimíru Zajícovi a výtvarnici Marcelce Jeřábkové.

LITERÁRNÍ SHRABOVÁNÍ 2024

 **Městská knihovna v Horšovském Týně
vyhlašuje 28. ročník
Literárního shrabování pro rok 2024**

Příspěvky osobně odevzdejte nebo pošlete do Městské knihovny
Horšovský Týn: náměstí Republiky 102, 346 01 Horšovský Týn.
Své práce můžete také zaslat mailem na adresu:
knihovna@htyn.cz.

Vše psané čitelně rukou nebo na počítači. Každá práce musí být
opatřena jménem autora a kontaktem na něj.

Uzávěrka je 30. června 2024.

Upozorňujeme, že akce není soutěžní.
Vybrané příspěvky budou vydány v almanachu Literárního shrabování,
který obdrží všichni autoři.

Slavnostní vernisáž se uskuteční na podzim roku 2024.

Autor dává účastí v této akci souhlas k publikování svého díla
v almanachu Literárního shrabování 2024.

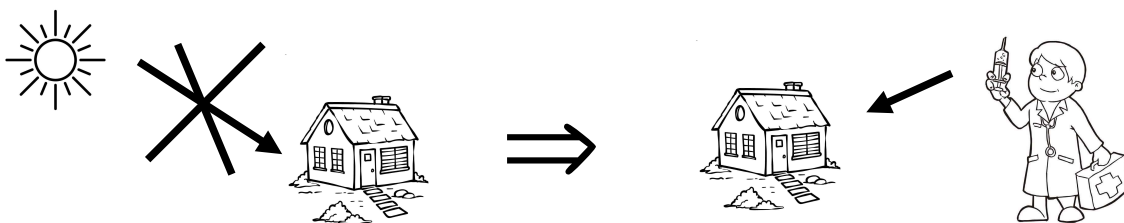
 Knihovnice se těší na vaše příspěvky.

Obrázkový kvíz

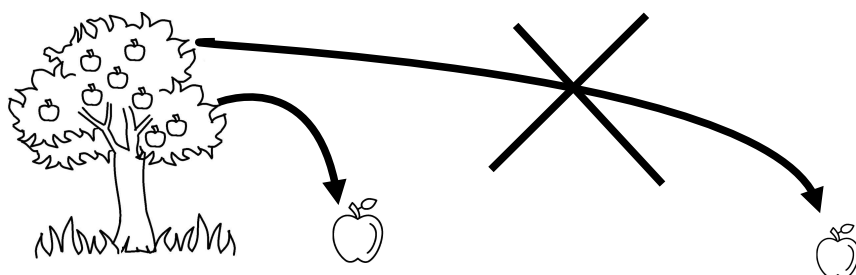
Podle obrázků určete známé české přísloví. Tajenku získáte doplněním písmen z uhodnutých přísloví. Horní číslo udává pořadové číslo přísloví, dolní číslo udává pořadové číslo písmene, které doplníte do tajenky.

V tajence si přečtete výrok Holbrooka Jacksona, publicisty, nakladatele a sběratele knih.

1)

2)

3)

4)

5)

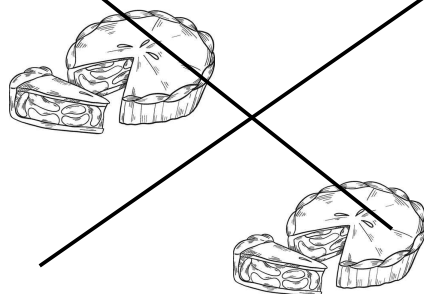
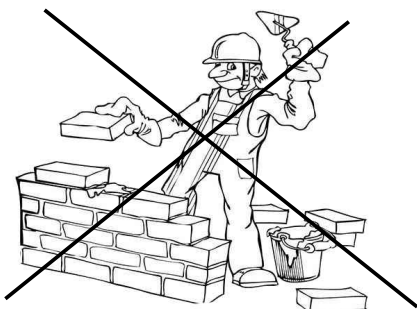
6)

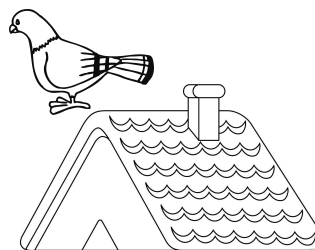
100 km

7)

8)

tajenka:

$\frac{3}{14} \frac{4}{7} \frac{1}{22} \frac{3}{1} \frac{2}{5} \frac{2}{15} \frac{2}{12} \frac{2}{20} \frac{8}{19} \frac{3}{11} \frac{6}{13} \frac{6}{5} \frac{4}{3} \frac{5}{5} \frac{5}{7} \frac{8}{7} \frac{5}{2} \frac{5}{17} \frac{7}{9} \frac{4}{11} \frac{8}{23} \frac{2}{26}$,

$\frac{4}{18} \frac{8}{16} \frac{1}{16} \frac{4}{21} \frac{7}{16} \frac{8}{26} \frac{3}{8} \frac{8}{20} \frac{3}{18} \frac{8}{4} \frac{7}{4} \frac{1}{29} \frac{8}{10} \frac{5}{9} \frac{6}{16} \frac{7}{12} \frac{8}{31}$

$\frac{3}{16} \frac{3}{19} \frac{2}{13} \frac{1}{4} \frac{4}{13} \frac{1}{11}$!

řešen: „Neodkládej na zítřka knihu, kterou můžeš přečíst už dnes!“

Nabídka knih k vypůjčení v naší knihovně

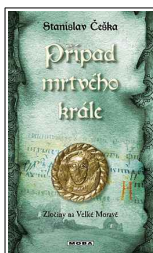
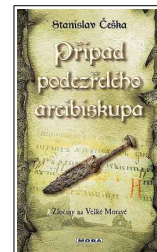

Zabíjákovo mlčení - Ward Larsen

V umění zmizet beze stop by David Slaton sotva našel konkurenta. Bezvýsledně po něm pátrá policie v několika zemích. Nedokáže se s ním zkontaktovat ani jeho někdejší zaměstnavatel, Mossad. Dokonce i jeho žena a syn jsou přesvědčeni, že je mrtvý. Dost ho tedy zaskočí, když se stane cílem útoku speciální zásahové jednotky. Jednoho muže zabije a sám uniká.
- thriller, 520 stran

Případ podezřelého arcibiskupa - Stanislav Češka

Na podzim roku 880 se z Říma vrací poselstvo, v jehož čele stojí arcibiskup Metoděj a kníže Slavomír. Metoděj v Římě zcela obhájil svoji činnost v rámci církve a papež navíc přijal Svatopluka s celou moravskou zemí a veškerým jejím lidem pod patronaci Říma a papežů. Jedinou potíží je, že papež vysvětlil jako biskupa hlavního Metodějova konkurenta Wichinga.
- historická detektivka, 279 stran

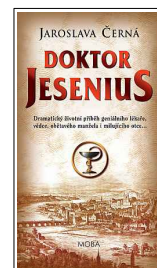

Případ mrtvého krále - Stanislav Češka

Píše se rok 894. Moravské království sice musí vzdorovat zvýšenému tlaku Východofranské říše, ovšem je na vrcholu své moci. Při jedné slavnosti neznámý ozbrojenec neočekávaně zaútočí na krále Svatopluka. Králova stráž rychle zasáhne a královo zranění se zpočátku nejeví nijak vážné. Brzy však dochází k silnému krvácení a král Svatopluk umírá.
- historická detektivka, 240 stran

Doktor Jesenius - Jaroslava Černá

Doktor Jan Jessenius se na první pohled zamiloval do Prahy. Ta pro něj představuje město, kde sídlí císařský dvůr, kde našel přátele, kde mu císař Rudolf II. povolil ukázkou veřejné pitvy a přijal ho do svých služeb jako svého osobního lékaře. Jesseniovi se podařilo získat vše, o co kdy usiloval: přízeň, postavení a vliv. Jen jeho rodinný život není úplně idylický.
- historický román, 240 stran

Tři v kruhu - Nad'a Horáková

Ovdovělá Mariana žije se svým nevlastním desetiletým synem v malém moravském městě. Cítí výčitky svědomí za tragickou smrt svého manžela Janka, protože si myslí, že k ní nevědomky přispěla i ona. Život jí plyne v únavném stereotypu až do chvíle, kdy ji navštíví její bývalý snoubenec Milan, kterého kvůli Jankovi opustila.
- román pro ženy, 156 stran

Autogram pro vraha - Veronika Černucká

Sofie Hradecká má přezdívku Královna romantických příběhů. Čtenářky ji zbožňují, její příbuzní a kolegové nenávidí. V den svých narozenin oznámí změnu závěti a následující den je nalezena mrtvá. Vražd je v tomto příběhu mnohem víc a soukromá vyšetřovatelka Tara má plné ruce práce. Podaří se jí rozmotat klubko intrik, lží a falešných stop?
- detektivka, 303 stran

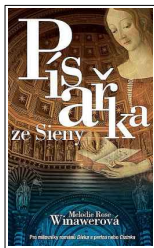
Dívka, která lhala - Pavel Jansa

Postarší vědec umírá a jeho dcera se obrací na soukromého detektiva, aby smrt objasnil. Z profesorových zápisků vyplývá, že na stará kolena objevil nejen lásku, ale náhodou také postup pro výrobu nového typu biologické zbraně. A tak se ocitáme v situaci, která předcházela jeho úmrtí.
- detektivka, 295 stran

Když zpívají labuť - Roman Cílek

Připadala si jako po flámu. Sen, vlastně to byl spíš jen mlhavý útržek snu, který ji ničil po celou noc, se podobal zaseklé gramofonové desce. Ani kloudný dialog to vlastně nebyl. Jen pořád dokola: ona se ptala a on, neznámý v šeru a bez tváře, reagoval pořád stejně, tedy nijak. Proč to těm ženským děláš, ty srabe? Jak vypadáš, kdo jsi? Mluv!
- detektivka, 238 stran

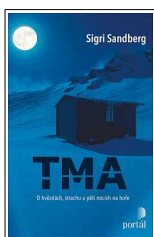
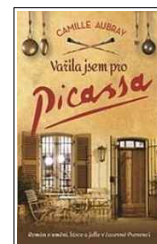

Pisárka ze Sieny - Melodie Rose Winawer

Beatrice Trovato, mladá doktorka neurochirurgie z New Yorku, sice dobře ví, jak funguje lidský mozek, ale v záležitostech srdce se zrovna moc nevyzná. Po nenadálém úmrtí svého bratra, který žil v Itálii, letí jako jeho jediná dědička do Sieny. Bratr jí nechal dům a k tomu složku s výsledky svého bádání, zabývajícího se tajnými dějinami tohoto toskánského města.
- román pro ženy, 452 stran

Vařila jsem pro Picassa - Camille Aubray

Provence, jaro 1936: v přímořském městečku Juan-les-Pins panuje mimosezonní klid. Sedmnáctiletá Ondine, matčina pravá ruka, pracuje ve vyhlášené rodinné restauraci Café Paradis. Příjemným vytržením je pro ni nový zákazník z Paříže, slavný Pablo Picasso, vystupující pod falešným jménem. Ondine mu v pronajaté vile připravuje obědy.
- román, 415 stran

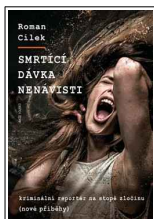

Tma - Sigrí Sandberg

Norská novinářka Sigrí Sandberg se vypravila na pětidenní pobyt v polární noci na norských horách. Ve své knize píše o tom, proč je pobývání v temnotě prospěšné, proč bychom si měli tmy vážit a prožívat ji, přestože se jí instinktivně obáváme, a obecně se zabývá úvahami o významu tmy v dnešní době projasněné umělým světlem.
- cestopis, 159 stran

Zaměstnání: Máma - Jana Benková

Elisabeth, přezdívaná Sissi, ve svém manželovi, věčně zaneprázdněném Dominikovi, nemá příliš velkou oporu. Domácnost i všechny rodinné záležitosti jsou na jejích bedrech. Tři děti, manžel a pátý člen rodiny, rozmazlený pejsek Lili. Pro někoho možná dokonalý formát rodiny, Sissi se z toho rychlého a nikdy se nekončícího koloběhu už začíná točit hlava.
- román pro ženy, 219 stran

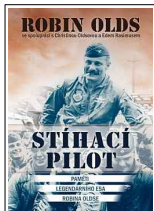

Smrtící dávka nenávisti - Roman Cílek

Po velkém čtenářském úspěchu předkládá autor Roman Cílek další čtyři dramatické příběhy, jejichž ústřední postavou je pátrací kriminální reportér Jakub Kramář. Spojovacím motivem je zde i tentokrát Kramářova leckdy až posedlá snaha za každou cenu a často i s velkým osobním nasazením se dobrat objektivní, byť někdy i nepříjemné pravdy.
- detektivní příběhy, 244 stran

Spodní patro války - Roman Cílek

Německé tajné služby v zákulisí hitlerovských agresí. „Válka je pokračováním politiky jinými prostředky. A začíná okamžikem, kdy padne rozhodnutí o záměru. Vše další se rovná lépe či hůře skrytým přípravám,“ svěřil se ve svých pamětech pruský generál a vojenský teoretik Carl von Clausewitz. Podlehl choleře v roce 1831, ale i o více než sto let později, v čase hitlerovské „třetí říše“, měla jeho slova své oprávnění.
- válečný román, 201 stran

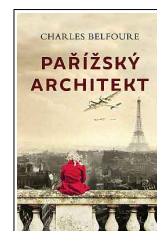

Stíhací pilot - Ed Rasimus, Robin Olds, Christina Olds

Jen málo jedinců se do dějin letectví zapsalo tak širokými a nesmazatelnými tahy. Robin Olds byl klasickým hrdinou se ctnostmi i neřestmi, jehož život psaný velkým písmem ovlivnil mnoho jiných. Pro celou řadu lidí znamenal něco jiného.
- biografie, 471 stran

Pařížský architekt - Charles Belfoure

Napínavý příběh z okupované Paříže o lidech, kteří riskovali své životy, aby zachránili životy ostatních. Paříž, 1942. Nadaný architekt Lucien Bernard váhá, zda přijmout práci, která mu vynesne hodně peněz, ale také ho může naprosto zničit. Má navrhnout důmyslnou skrýš pro bohatého židovského muže ukrývajícího se před deportací.
- válečný román, 374 stran

Tohle je Gomora - Tom Chatfield

Když se vyznáte a máte peníze, pořídíte přes internet cokoliv: drogy, zbraně, porno, ideologie, výsledky voleb, dokonce i život a smrt. Špičkový hacker Azi Bello je osamělý vlk, pracuje sám na sebe a nikomu se neodpovídá – jenže jeho komfortní online existence se drsně střetne s reálným světem, když jeho pečlivě hlídané soukromí naruší tajemná Munira.

- thriller, 295 stran

Zed': Útěk z Maova nejtemnějšího vězení - Xu Hongci, Erling Hoh

Pracovní tábory Mao Ce-tunga, známé jako laogai, se vyznačovaly ohromnou brutalitou. Byly vystavěny podle modelu sovětských gulagů, a přestože bylo reálně nemožné z nich uniknout, jednomu muži se to přece jen povedlo. Tento historický vzrušující thriller vypráví o jedinečném člověku, který se prodral na svobodu i za těch nejméně přijatelných okolností.

- biografie, 328 stran

Šepot motýlů - Denisa Martincová

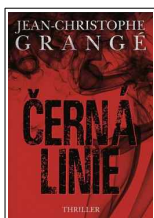
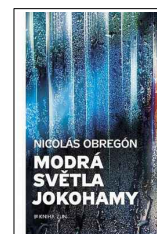
Simona je mladá, ambiciózní novinářka. Má svou vysněnou práci a přítele, se kterým plánuje budoucnost. Netuší, že její zdánlivě dokonalý život změní jeden telefonát. Minulost jí šlape na paty a nebezpečí ohrožuje nejen ji. Simona se ocitá ve světě nenávisti, korupce a intrik.

- román pro ženy, 291 stran

Modrá světla Jokohamy - Nicolás Obregón

Inspektor Iwata se po těžkém životním období vrací k práci u policie. Nastupuje do tokijského oddělení vražd, kde je s novou horkokrevnou kolegyní okamžitě postaven před hrůzu nahánějící případ vyražděné rodiny. Pachatel vyňal jedné z obětí srdce, na místě po sobě zanechal tajemný symbol a vše nasvědčuje tomu, že půjde pouze o první ze série brutálních rituálních vražd.

- thriller, 439 stran

Černá linie - Jean Christophe Grangé

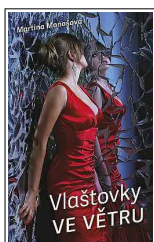
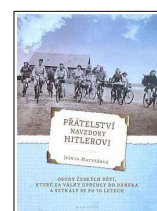
Bývalý šampion ve freedivingu Jaques Reverdi čeká v malajském vězení na rozsudek. Je totiž brutálním sériovým vrahem. Jeho krvavý příběh je ale tak fascinující, že se pařížský novinář Marc Dupeyrat rozhodne o něm napsat knihu. Spojí proto síly s Elisabeth, studentkou psychologie, která o Reverdim píše diplomovou práci.

- thriller, 597 stran

Přátelství navzdory Hitlerovi - Judita Matyášová

Životní cesta mnoha tisíců židovských rodin z Československa skončila za 2. světové války. Stále ale existuje řada příběhů, které pokračují do současnosti. Nyní se ukazuje, že existovala i „dánská cesta“, díky níž se podařilo skupině asi 80 dětí na podzim roku 1939 uniknout z tehdejšího Protektorátu.

- biografie, 219 stran

Vlaštovky ve větru - Martina Monošová

Dvě mladé dívky na prahu dospělosti touží po lásce a štěstí. Jejich životní cestu však ovlivňují nejen více či méně silní muži, ale hlavně dramatické události ve společnosti po sametové revoluci. Jejich životy se ironicky propletly do klubka, ve kterém se pořád osudově potkávají.

- román pro ženy, 304 stran

Není co ztratit - Rowan Coleman

Některá rozhodnutí jsou těžká jen do té chvíle, kdy je uděláme. Pak už se jen sami sebe ptáme, proč jsme je tak dlouho odkládali. Rose Pritchardová se odhodlávala dlouho, snad až příliš dlouho. Odejít od násilnického manžela není tak snadné, jak by se mohlo nezasvěceným zdát, a tak Rose dlouhá léta setrvala v nesnesitelném soužití.

- psychologický román, 413 stran

Obchodník s hudbou - Rachel Joyce

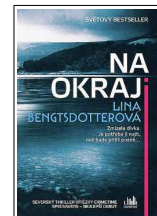
Frank si pronajme krámk v zapadlé anglické uličce a začne v něm prodávat to, co je mu nejbližší – desky s hudbou. Nahrávky všech žánrů, délek i kvality zaplní prázdný obchod. Pro každého, kdo vejde dovnitř, vybere Frank tu pravou desku. Nezáleží na vkusu, náladě nebo věku, každému vybere to, co právě potřebuje. Žádná magie. Stačí jen naslouchat.

- společenský román, 285 stran

Na okraji - Lina Bengtsson

Uprostřed Švédska na hranici krajů Västergötland a Värmland leží v hlubokých lesích vesnice Gullspang. Jednoho horkého léta odsud zmizí sedmnáctiletá Annabelle. Její rodiče šíjí strachy, místní policie je bezradná a organizace Missing People ji bezvysledně hledá. Na místo činu jsou vysláni inspektorka Charlie Lagerová a její kolega.

- thriller, 317 stran

Hvězda Severu - David B. John

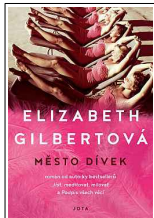
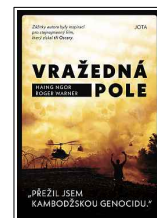
Před dvanácti lety se Su-min vydala na romantický výlet na odlehlý jihokorejský ostrov. Měla před sebou univerzitní studia, vlastně celý život. Ale pak záhadně zmizela přímo z pláže. Je mrtvá? Její sestra Jenna se s takovouto představou nedokázala nikdy smířit. A nyní ji v této souvislosti kontaktovala CIA se žádostí o spolupráci.

- thriller, 479 stran

Vražedná pole - Haing S. Ngor, Roger Warner

V dubnu 1975 se dostali v Kambodži k moci Rudí Khmerové vedení mužem, který si říkal Pol Pot. Rudí Khmerové rozpoutali v zemi teror, vyhnali veškeré obyvatelstvo z měst na venkov a z lidí udělali otroky. Kambodžský lékař Haing Ngor v této knize vypráví děsivý příběh o tom, jak přežil běsnění Rudých Khmerů ve své zemi, a vydává o tom svědectví.

- biografický román, 558 stran

Město dívek - Elizabeth Gilbert

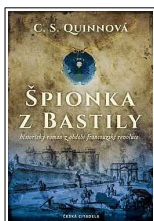
Devatenáctiletá Vivian přijíždí v létě 1940 do New Yorku s kufrem a šicím strojem, vyhnaná svými zoufalými rodiči. Brzy začíná vydělávat jako krejčovka v kabaretním divadle na Manhattanu, které se honosí rozkošně špatnou pověstí. Zde se děvče rychle stává miláčkem varietních tanečnic a mění brak a pozlátka na kreace pro bohyně.

- román pro ženy, 423 stran

Moje třicetiletá válka - Hiró Onoda

Druhá světová válka skončila, avšak na malém filipínském ostrůvku dál bojuje japonský voják Hiró Onoda s chimérou vlastních chybných představ. Nemůže ani jinak – čest pro něj byla nezákladnějším existenčním kritériem. Navíc v armádě prošel zvláštním výcvikem pro diverzní boj a byl zasvěcen do taktiky dezinformací.

- biografie, 253 stran

Špionka z Bastily - C. S. Quinn

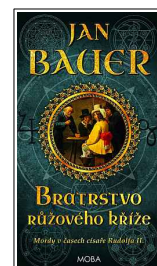
Historický román z období francouzské revoluce. Attika Morganová, výstřední a vzpurná dcera vysoce postaveného lorda ve službách anglické tajné služby je aktuálně v nemilosti po nevydařené misi. Do Paříže se tak vydá, přes přísný zákaz nejvyššího nadřízeného, hledat svou oblíbenou sestřenicí Grace, které hrozí nebezpečí.

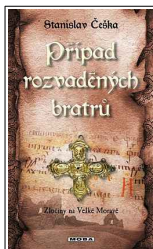
- historický román, 310 stran

Bratrstvo růžového kříže - Jan Bauer

Prahu na sklonku 16. století vyděsí letáky záhadného Bratrstva růžového kříže, které se přes noc objevují na vratech kostelů. Jejich autoři slibují příchod dne osvícení a rozdrčení ďábla nevědomosti. Jezuita Augustin Brecht z nich však vyčte i útok na svůj řád a obrací se na zemský soud, aby původce letáku vypátral a potrestal.

- historická detektivka, 247 stran

Případ rozvedených bratrů - Stanislav Češka

Píše se rok 898 a Moravské království musí po smrti krále Svatopluka bojovat o svoji existenci. Ze západu útočí Frankové, z východu zase Maďaři. Přesto se Mojžírovi II. daří navázat na dědictví velkého královského otce a udržet vládu. Bohužel přichází nečekaný úder od jeho nejbližšího příbuzného, mladšího bratra Svatopluka.

- historická detektivka, 239 stran

Krvavý měsíc - Markus Lutteman

Zatímco švédská rocková hvězda Rob Chazey ničí pokoj v newyorském hotelu, v Kolmardenské ZOO je ohavným způsobem zabit nosorožec. O 24 hodin později se Rob Chazey ocitne uvězněn na jihoafrické savaně, uprostřed globální sítě zkorumpovaných diplomatů a pašeráků nosorožčích rohů. Záhy si uvědomí, že se sám stal hlavním terčem.

- thriller, 399 stran

Ať se rozhodneš jakkoli - Jakub Szamałek

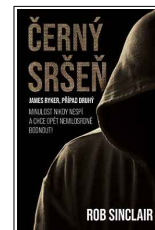
Na jisté varšavské ulici dojde k dopravní nehodě, při níž zemře herec a moderátor oblíbeného pořadu pro děti Ryszard Buczek. Všechno ukazuje na to, že ztratil kontrolu nad vozidlem. Redaktorka bulvárního portálu Julita Wójcická je ale přesvědčená, že Buczekovi někdo s odchodem z tohoto světa pomohl. Nezkoušená novinářka začne pátrat na vlastní pěst.

- thriller, 427 stran

Černý sršeň - Rob Sinclair

Co uděláte, když vaše životní láska beze stopy zmizí? Pokud jste vysloužilý agent James Ryker, vyrazíte ji hledat a je vám jedno, kolik krve přitom prolijete a jak velké oběti budete muset přinést. Lisu unesli již před šesti měsíci a Ryker se nezastaví před ničím, aby zjistil, kdo za jejím zmizením stojí.

- thriller, 369 stran

Ohňová země - Pascal Engman

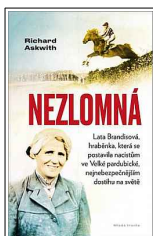
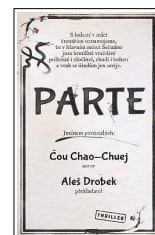
Ve Stockholmu dochází k únosům bohatých mužů, a aby byli propuštěni na svobodu, rodina každého z nich musí zaplatit vysoké výkupné. Když nepočítáme jejich majetek, policie mezi unesenými nenachází žádnou souvislost a samy oběti drží jazyk za zuby...

- thriller, 465 stran

Parte - Čou Chao-chuej

Místo činu: Čcheng-tu, rušné hlavní město čínské provincie Sečuán. Anonymní autor na internetu zveřejní manifest, v němž vyzve občany, aby ukázali prstem na zločince, podvodníky a korupčníky, na které ruka zákona nedosáhne. Zároveň se postaví do role soudce a kata. Veřejnost mu ráda vyhoví a na popravčím seznamu brzy figurují stovky jmen.

- thriller, 300 stran

Nezlovní - Richard Askwith

Československo, říjen 1937. Národ ještě oplakává smrt uctívaného T. G. Masaryka, za hranicemi se rozpíná hrozivá třetí říše – a spřádá plány na útok. V tísnivé atmosféře se do východních Čech sjely obrovské davy na nejprestižnější sportovní událost země: Velkou pardubickou steeplechase. Říká se jí „d'áblův dostih“.

- biografie, 341 stran

Špion. A zrádce - Ben Macintyre

Oleg Gordijevskij, syn příslušníka a příslušnice KGB, produkt nejprestižnějších sovětských institucí, zároveň ovšem inteligentní a kultivovaný muž, byl v roce 1968 poprvé vyslán do ciziny a postupně se stal nejvyšším sovětským agentem v Londýně... jenže ve stejné době se propracoval k názoru, že komunismus je zločinný a nereformovatelný, a roku 1973 začal pracovat pro britskou službu MI6.

- biografie, 495 stran

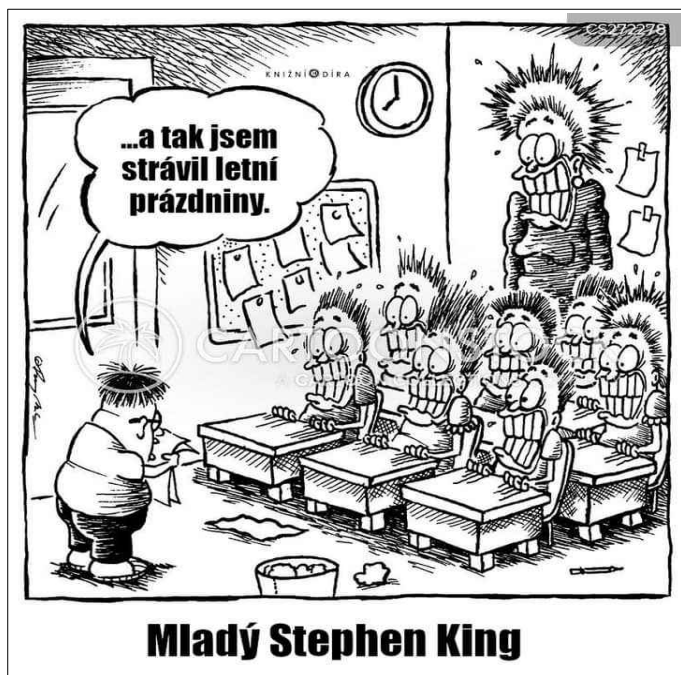
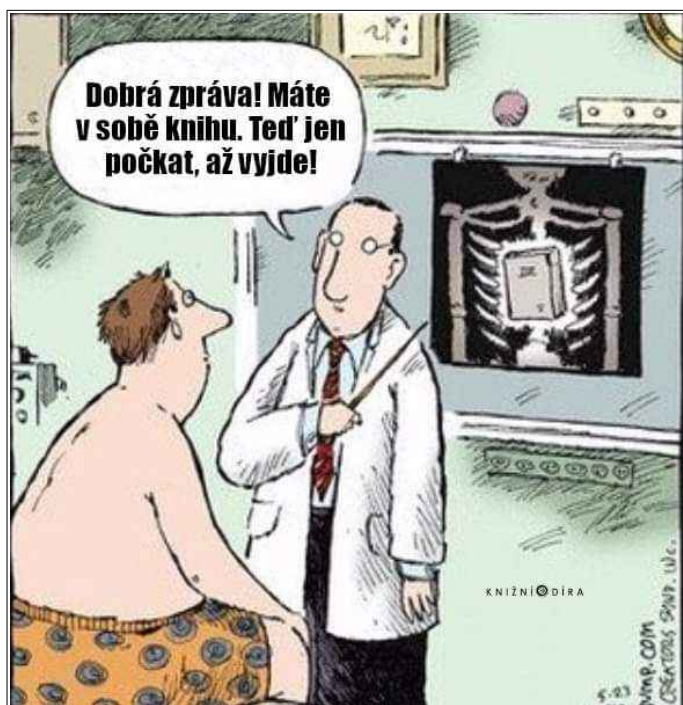
***Historie domů v Horšovském Týně**
pohled do ulice Littrowa, směrem k semaforům*

1905

12. červenec 2022

Městská knihovna
 náměstí Republiky 102
 346 01 Horšovský Týn
 telefon: 379 422 572
 mobil: 731 614 064
 e-mail: knihovna@htyn.cz
knihovnaht@seznam.cz
<https://knihovnahorsovskytyn.webk.cz>

půjčovní doba:

Po	9:00 – 12:00	13:00 – 18:00
Út	zavřeno	
St	9:00 – 12:00	13:00 – 17:00
Čt	9:00 – 12:00	13:00 – 17:00
Pá	9:00 – 12:00	13:00 – 15:00